

Oulun kaupungin yhteisötoiminnan palvelukonseptin kehittäminen ja sosiaalinen yrittäjyys

Esiselvitysprojekti Palke, loppuraportti

1.6.–31.12.2009
Satu Kaattari-Manninen ja
Nina Himsworth

 OULU |
YHTEISÖTOIMINTA

Työvoima- ja
alikeinokeskus

Tiivistelmä

Hankkeen nimi:	Esiselvitys: Oulun kaupungin yhteisötoiminnan palvelukonseptin kehittäminen ja sosiaalinen yrittäjyys – Palke – hanke.
Projektinnumero:	172505, kp. 0215.
Toteuttava yksikkö:	Oulun kaupungin keskushallinto, osallistuminen ja vaikuttaminen / Yhteisötoiminta.
Vastuullinen johtaja:	Kalervo Ukkola, kansliapäällikkö, Oulun kaupunki, keskushallinto.
Projektipäällikkö:	Satu Kaattari-Manninen, Oulun kaupunki, keskushallinto, yhteisötoiminta. Puh: 044 703 1639.
Esiselvityksen toteutusaika:	1.6.2009 – 31.12.2009.
Yhteistyökumppanit:	Kolmannen sektorin kumppanuusverkoston toimijat kuten asukasyhdistykset, Oulun työ- ja elinkeinotoimisto, Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi, Oulun kaupungin vanhustyö, työllistämiseen liittyvät kehittämishankkeet, Ouluseutu Yrityspalvelut.
Esiselvityksen tausta ja tarve:	Esiselvityksen taustalla on tarve selvittää Oulussa toimivien asukastupien toiminnan kokonaisuutta ja vaikuttavuutta, sekä tuottaa ratkaisuja toiminnan kehittämiseksi. Asukastuvat tuottavat lukuisia hyvinvointipalveluja asukkaiden koteihin, samalla työllistäen erityisesti pitkäaikaistyöttömiä ja muita vaikeassa työllisyystilanteessa olevia. Asukastupatoiminta on laajentunut huomattavasti viime vuosina, ja toiminnan kasvu on aiheuttanut moninaisia haasteita. Työllistämistoiminnan ja palvelutoiminnan organisointi vaatii resursseja, minkä lisäksi taloudelliset ja juridiset vastuut työnantajaroolissa kuormittavat järjestötoimijoita. Verottajan tiukentunut linja yleishyödyllisten järjestöjen palveluntuotannosta on huomioitava kehittämistoiminnassa. Myös valtion taholta tulevat muutokset yhdistysten palkkatukityöllistämiseen luovat tarpeen toiminnan uudelle toteuttamismuodolle. Kotiin tuotettavia arjen hyvinvointipalveluita tarvitaan, samoin nykyistä kestävämpiä työllistymismahdollisuuksia. Asukastupien palvelutoimintojen kehittämiseksi on siis kova tarve, mutta vapaaehtoisvoimin toteutetusti mahdollisuudet kehittämiseksi ovat erittäin rajalliset. Mikäli toimintaan ei saada tukirakennetta, on toiminta nyky-mittakaavassaan vaarassa hiipua.

Tavoitteet ja toteutuma:

Tavoite:	Toteuma - johtopäätös
1. Selvitetään nykytoiminnan kokonaisuus palveluntuotannon ja työllistämisen näkökulmasta.	Asukastuvilta tuotetaan moninaisia ns. arjen hyvinvointia tukevia palveluita asukaslähtöisesti. Palveluiden kysyntä ja tarve kasvu-suuntainen. Työllistettyinä asukastuvilla tällä hetkellä 187 henkilöä. Palkkatuella työllistäminen ei luo pysyviä työpaikkoja, toiminta ei kestävällä pohjalla. Työnohjausresurssin ollessa vapaaehtois pohjalla, suhteessa toimintaan resurssi riittämätön.
2. Selvitetään nykytoiminnan taloudellisia vaikutuksia julkisen ja kolmannen sektorin näkökulmasta.	Verrattuna työttömyyteen, palkkatuettu työ yhdistyksissä on kokonaistaloudellisesti kunnalle edullisempaa.
3. Esitetään suositus asukastupatoiminnan kolmannen sektorin tuottamien palvelutoimintojen eriyttämiseksi yritystoimintaan ja yhdistystoimintaan.	Kestävämpien työllistymismahdollisuuksien sekä toiminnan laajentamisen ja vahvistamisen vuoksi liiketaloudellisen toiminnan eriyttäminen vapaaehtoisesti toteutetusta toiminnasta on perusteltua.
4. Selvitetään toimijatahot, joiden kanssa lähdetään viemään yritystoiminnan käynnistämistä eteenpäin	Kymmenen asukastupatoiminnan yhdistystä ja yksi suurehko alueella toimiva järjestö on periaatetasolla ilmaissut tahtotilan olla ensi vaiheessa mukana kehittämistoiminnassa.
5. Tarkistetaan ja määritellään Oulun kaupungin sisäinen yhteistyö ja roolit jatkokehittämisen suhteen	Jatkokehittäminen tulisi toteuttaa Oulun kaupungin keskushallinnon yhteisötoiminnan puitteissa. Yhteistyökumppanina sosiaali - ja terveystoimi. Kehittämistyö on osa Oulun kaupungin työllistämisstrategiaa ja toteutetaan osana alueellista koheesio - ja kilpailukykyohjelmaa (KOKO). Sosiaalisten hankintakriteerien käyttöä tulisi laajentaa eri hallintokuntiin.
6. Valmistellaan tarvittaessa jatkohanke, jolla mahdollistetaan yritystoiminnan jatkokehittäminen ja käynnistäminen.	Esitetään jatkohanketta alla olevien toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Esiselvityksen tulos:

Valmistellaan jatkohanke, jonka pyrkimyksenä

1) Yleishyödyllisen / sosiaalisen yrityksen perustaminen.

Tavoitteena

- luoda nykyistä kestävämpää työllistämistoimintaa yhdistystoiminnan oheen
 - luoda alueelle yleishyödyllisen / sosiaalisen yrityksen esimerkkimalli
 - tiivistää alueen järjestötoimijoiden välistä yhteistyötä hakemalla yritykseen useita järjestökumppaneita mukaan
 - vahvistaa ja kehittää julkisen, kolmannen, sekä yksityisen sektorin kumppanuutta
 - luoda yritykselle sellaiset toimintaedellytykset, että se voi olla mukana palveluseteleillä hankittavassa palveluntuotannossa
 - yleishyödyllisen yritystoiminnan kautta tuottaa laadukkaammin ja laajemmin mm. kotiapalveluita kaupungin asukkaille
 - tukea vapaaehtoistoiminnan vahvistamista järjestöissä yhdistämällä päällekkäisiä toimintoja ja mahdollistamalla työnantajavastuiden siirtämistä yrityksen piiriin.
 - tuottaa palveluita yritysvaikutukset huomioiden
- Luoda alueelle tukirakenteita yleishyödyllisen / sosiaalisen yrittämisen sekä järjestösektorin työllistämistoiminnan ohjaus- ja neuvontapalveluille.
 - Järjestää kaupungin sisäistä koulutusta liittyen sosiaalisten kriteerien käyttöönottoon julkisissa hankinnoissa.
 - Tukea toimintaedellytysten syntymistä työpankin toiminnalle. Työpankin keskeisenä tavoitteena pitkäaikaistyöttömyyden merkittävä vähentäminen alueelta.

Sisältö

Tiivistelmä	2
Johdanto	5
1. Taustaa	6
1.1 Työllisyydenhoidon Oulun malli.....	6
1.2 Kotona asumista tukevien palveluiden kehittäminen.....	8
1.3 Oulun kaupungin yhteisötoiminta	8
1.3.1 Asukastupatoiminta	9
1.4 Yhteisötalouden sektori	9
1.4.1 Sosiaalinen yritys	10
1.4.2 Yhdistystoiminnan yhdistäminen.....	10
1.4.3 Sosiaaliset näkökulmat julkisissa hankinnoissa	10
2. Palke – esiselvitys, tavoitteet, toteuma	11
2.1 Nykytoiminnan kokonaisuus palveluntuotannon ja työllistämisen näkökulmasta	11
2.2 Nykytoiminnan taloudellisia vaikutuksia julkisen ja kolmannen sektorin näkökulmasta	11
2.2.1 Asukastupien työllistämistoiminta.....	12
2.2.2 Asukastupatoiminnan taloudellinen vaikuttavuus	13
2.3 Syfon suositus asukastupatoiminnan kolmannen sektorin tuottamien palvelutoimintojen eriyttämiselle yritystoimintaan ja yhdistystoimintaan.....	15
2.4 Yritystoiminnan käynnistäminen, toimijatahot.....	16
2.5 Oulun kaupungin rooli jatkokehittämisessä.....	17
2.5.1 Sosiaalisten kriteerien käyttäminen julkisissa hankinnoissa.....	17
2.5.2 Palveluseteli.....	17
2.5.3 Valtakunnallinen työpankkikokeilu	18
2.6 Suositus jatkotoimenpiteiksi.....	19
2.6.1 Asukastupien palvelutoiminnan eriyttäminen.....	19
2.6.2 Palke - jatkokehittäminen	21
2.6.3 Yleishyödylliset yritykset hyvinvointipalveluissa.....	22
2.6.4 Jatkokehittämistoimintaan liittyviä uusia koulutusmahdollisuuksia	22
2.7 Tulevaisuuden visio – yleishyödyllinen yritys ”OVI”	23
Lähteet	25

Liite 1. Asukastupien toiminnan kuvaus.

Liite 2. Yritetään yhdessä ry:n toiminnan kuvaus.

Johdanto

Oulun kaupungin yhteisötoimintaan liittyy yhtenä osana asukastupatoiminta. Asukastupien palvelukonseptille, jossa yhdistykset työllistävät heikommassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä ja tuottavat mm. arjen hyvinvointia tukevia palveluita, on ollut selkeä sosiaalinen tilaus. Tästä johtuen erityisesti viimeisen viiden vuoden aikana toiminta on lähtenyt nopeaan kasvuun. Asukastuvilla kasvu näkyy esimerkiksi työtilauksien määrässä. Tilausta palveluille on usein enemmän kuin pystytään tuottamaan, myös työnhakijoita tehtäviin olisi lukuisammin, kuin mitä nykyresurssein pystytään ottamaan vastaan. Työnantaja-toiminnan ollessa tällä hetkellä pääosin vapaaehtoisina toimivien asukasyhdistysten harteilla, toiminnan kokonaisuus ei ole kestävällä pohjalla. Vapaaehtoistoimijat ovat vetäytymässä pois toiminnasta, sillä työllistämistoiminta nykymittakaavassaan käsittäen 12 asukastupaa ja noin 190 työllistettyä, vaatii vastuineen ja velvoitteineen merkittäviä työnantajaresursseja. Nopea kasvu onkin asettanut haasteen toiminnan uudelleen organisoimiselle.

Ulkoisina haasteina verottajan linjaukset suhteessa yleishyödylliseen toimintaan ovat myös tiukentuneet. Elinkeinoelämän puolella esitetään kysymyksiä, kilpaillaanko yhdistysten hyvinvointipalveluntuotannossa samoilla markkinoilla yrittäjien kanssa. EU:n taholta ollaan asettamassa uutta lakia yhdistysten palkkatukitoiminnan kaventamiseksi.

Ruohonjuuressa, missä tuvat ovat ja toimivat, reagoidaan asukkaiden moninasiin tarpeisiin. Tuvilta tuotetaan palveluita, joiden avulla yhä useampi ikäihminen selviytyy pidempään kotonaan sinne tuotettujen tukipalveluiden turvin. Tuvilta saa muun muassa ruokapalvelua, asiointiapua, siivousta, atk-opetusta, korjausompelua, lastenhoitoapua. Tuotettavat palvelut ovat suoraan tarvelähtöisiä pohjautuen kunkin alueen asukkaiden ikäjakaumaan ja palvelurakenteeseen. Lisäksi luodaan työllistymismahdollisuuksia vaikeimmin työllistyville.

Mikä on toiminnan tulevaisuus? Vapaaehtoisvoimin toteutetusti ainakaan työllistämisen- ja palvelutoiminnalla ei ole jatkuvuutta tässä mittakaavassa. Myös tuville työllistettävien kannalta toiminta on kestäväntöntä: palkaksi hyvin tehdystä työstä seuraa yleensä työsuhteen päättymisen toiminnan ollessa palkkatuen varassa. Osaavista työntekijöistä luopuminen on työvoiman haaskausta, ja se kir-

paisee kaikkia osapuolia niin palvelun tilaajia, yhdistystoimijoita, työntekijöitä, kuin myös yhteiskuntaa, joka maksaa isoa laskua työttömyydestä.

Perinteisen markkinavetoisen yritystoiminnan ja yleishyödyllisen yhdistystoiminnan välimaastoon on kasvamassa yhteisötalouden sektori, jossa yhdistyvät liiketaloudellinen toiminta ja kolmannen sektorin edistämät ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvoinnin tavoitteet. Edelläkävijöinä yhteisötalouden kehittämisessä mainitaan usein Iso-Britannia, Italia ja myös naapurimme Ruotsi. Suomikin on hiljalleen heräämässä uuteen ajattelumalliin.

Oulussa julkisen ja kolmannen sektorin kumppanuudessa on luotu vahva pohja, jota voitaisiin lähteä vahvistamaan ja laajentamaan yhteiskunnallisen yritystoiminnan kautta, olemassa olevan toimintarakenteen oheen. Asukastupatoiminnassa on jo vuosia ikään kuin harjoiteltu hyvinvointipalvelujen tuotantoa käytännön tasolla. Nyt kaivataan uutta mallia toiminnan jatkuvuuden mahdollistamiseksi. Tarvitaan tukirakenne, yhteinen yhteisöedun yritys, joka tuottaa palveluita markkinaperusteisesti, tuottaen myös kestävämpää työllisyyttä. Yrityksen lisäksi tarvitaan sektorien rajapinnoille työpankkia, joka luo joustavia työllistymis- ja rekrytointimahdollisuuksia alueelle.

Julkisella sektorilla on mahdollisuus vaikuttaa hankinto- ja tehdessään myös työllisyyden hoitoon. Vuonna 2007 voimaan astunut laki mahdollistaa sosiaalisten kriteerien käytön julkisissa hankinnoissa. Oulu on edelläkävijänä asiassa laatinut ohjeistuksen sosiaalisten kriteerien käytöstä. Sosiaalisia kriteerejä käyttämällä luodaan tilausta työpankin toiminnalle ja sitä kautta sosiaalisin perustein työllistämiseksi, sekä myös mahdollistetaan sosiaalisin perustein työllistävien tuottajien kehittyminen ja lisääntyminen laajemmin alueelle. Työpankin kautta kaikilla yrityksillä on mahdollista saada käyttöönsä joustavalla tavalla työvoimaa. Tarpeen yritysten sosiaaliselle työllistämiseksi asetetaan siis julkinen tilaaja, sosiaalisia kriteerejä käyttäessään.

Sektorien välisellä yhteistyöllä saadaan aikaan uusia ja kestäviä työllistymismahdollisuuksia ja hyvinvointia alueelle. Ensimmäiset askeleet uuden toimintakulttuurin luomiseen on jo otettu, mutta edelleen tarvitaan pitkäjännitteistä yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi.

1. Taustaa

Tulevina vuosina tapahtuu merkittävä muutos yhteiskuntarakenteessa suurten ikäluokkien eläköityessä. Tämän seurauksena kotiin tuotettavien arjen hyvinvointia tukevien palveluja tuottavien organisaatioiden tarve kasvaa merkittävästi.

Työllisyystilanne on taloudellisen taantuman vuoksi voimakkaasti heikentynyt, ja nuorisotyöttömyys on noussut radikaalisti Suomessa. Erityisesti Oulu kamppailee vaikean ja laajan ongelman edessä. Tilanne on ollut jo varsin pitkään haasteellinen niin rakenne- kuin nuorisotyöttömyydenkin suhteen. Pohjois-Suomen väestön nuori ikärakenne on pitänyt vuosittain työvoimaan tulevien määrän verrattain korkeana, mikä on näkynyt työttömyyslukuissa nuorten osalta jo usean vuoden ajan. Laskusuhdanteessa, työvoiman kysynnän vähentymisen myötä, työllisyys heikentyy entisestään.

Tutkimusten mukaan myös tuloerot, suhteellinen köyhyys ja väestöryhmittäiset hyvinvointierot ovat kasvaneet. Sosiaalisen työllistämisen toimialalla pyritään osaltaan vastaamaan tähän haasteeseen: tukemaan heikossa työmarkkina-asetuksessa olevia erilaisilla valmennus-, kuntoutus- ja työllistämispalveluiden avulla. Tavoitteena on kohentaa ja ylläpitää yksilöiden työ- ja toimintakykyä sekä edistää heidän työ- ja koulutusmarkkinoille sijoittumistaan. (Pietikäinen & Hassinen 2009, s.8)

Palvelurakenteissa sekä palvelujen järjestämis- ja tuottamistavoissa tapahtuneet muutokset ja toiminnan tehostamisyrittäykset näkyvät myös sosiaalisen työllistämisen toimialalla. Kunnat ovat monin paikoin siirtyneet palvelujen tuottajista niiden hankkijan ja rahoittajan rooliin ulkoistamisen ja markkinoiden avaamisen myötä. Palveluja hankitaan yhä enemmän ostopalveluina, vaihtoehtoiset palvelutavat lisääntyvät ja markkinamekanismien hyödyntäminen sekä kilpailuttaminen yleistyvät. (Pietikäinen & Hassinen 2009, s.8)

Yksityinen ja kolmas sektori tuottavat yhä enemmän julkisen sektorin palveluja, ja julkinen sektori on omaksunut rakenteellisia ja toiminnallisia piirteitä yksityiseltä sektorilta. Entistä suurempi sosiaalisen työllistämisen organisaatioista toimii ainakin osittain tilaaja – tuottaja-toimintatavan mukaisesti, joko kunnan sisäisessä mallissa tai myyden palveluitaan palvelumarkkinoilla ja osallistuen niitä koskeviin kilpailutuksiin. (Pietikäinen & Hassinen 2009, s.8)

Sosiaalisen työllistämisen toimiala muodostuu heikossa työmarkkina-asetuksessa olevia henkilöitä työllistävästä ja/tai heidän työllistymismahdollisuuksiaan tai toimintakykyään parantavista ja ylläpitävistä erityistyöllistämisen yksiköistä, kuten työpajoista ja tuotannollisista työkeskuksista, sekä työllistymistä tukevista projekteista ja sosiaalisista yrityksistä.

Sosiaalisen työllistämisen toimialalla ja työpajoilla tehdään useiden eri toimialojen töitä sekä tuotetaan erilaisia tuotteita ja alihankintapalveluja, joita ostavat yritykset, kunnat ja yksityiset ihmiset. Perinteisimpiä aloja ovat metalli-, puu-, tekstiili-, sekä auto-, ja kuljetusalat. Uudempia aloja ovat muun muassa kierrätys, media, ATK ja taide. Sosiaalisen työllistämisen toimiala ja työpajat ovat osa niin kutsuttuja välityömarkkinoita. Välityömarkkinoilla tarjotaan työskentelymahdollisuuksia henkilöille, joilla on eri syistä vaikeuksia sijoittua työhön avoimille työmarkkinoille. (Pietikäinen & Hassinen 2009, s.9)

Oulussa asukastuvilla tuotetaan asukkaiden kotiin arjen hyvinvointia tukevia palveluita. Näitä laajentamalla ja vahvistamalla vastataan kahteen alussa mainittuun haasteeseen – tuotetaan palveluita kotona selviytymisen tueksi ja luodaan työpaikkoja.

1.1 Työllisyydenhoidon Oulun malli

Oulun tulevaisuuden työllisyystyöryhmän laatima toimenpideohjelma, ”Työllisyydenhoidon Oulun malli” ja siihen liittyvä taustamuistio, valmistuivat syksyllä 2009. Näiden tavoitteena on luoda pohjaa tehokkaammalle ja koordinoitummalle työllisyyden edistämiseksi Oulussa.

Työllisyydenhoidon Oulun mallin keskiössä ovat I) Työmarkkinoille tulevien eli nuorten työllistymisen, II) Uusien työpaikkojen luominen ja yrittäjyyden edistäminen, sekä III) Rakennetyöttömyyden vähentäminen. Näiden teemojen alle on koottu 12 keskeistä toimenpidettä eli ns. kärkihanketta:

Tehokasta työllisyys- ja elinkeinopolitiikkaa tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan. Vähenevät resurssit on kyettävä korvaamaan innovatiivisuudella ja tehokkaalla alueellisella yhteistyöllä.

1. Nuorten koulutustakuun toteuttaminen
2. Nuorten työpajatoiminnan tehostaminen
3. Nuoren kasvaminen vastuuseen omasta tulevaisuudestaan
4. Taitajien talon perustaminen
5. Työntekijän palkkakustannusten alentaminen
6. Palvelusetelijärjestelmän laajentaminen
7. Ennakointitoiminnan vahvistaminen
8. Yrityspalvelujen kehittäminen
9. Kolmas sektori ja kumppanuuden kehittäminen
10. Sosiaalisten hankintakriteerien soveltaminen
11. Maahanmuuttajien kotoutuminen
12. Välityömarkkinoiden koordinointi

Työllisyydenhoidon Oulun mallissa todetaan, että **”Te-hokasta työllisyys- ja elinkeinopolitiikkaa tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan. Vähenevät resurssit on kyettävä korvaamaan innovatiivisuudella ja tehokkaalla alueellisella yhteistyöllä. Tarvitaan sektorirajat ylittävää paikallista kumppanuutta, voimien kokoamista, alueellisen asiantuntijuuden kehittämistä, uutta toimintakulttuuria ja ennen muuta pitkäjännitteistä toimintaa, joka etsii ennakkoluulottomasti keinoja talouden ja työllisyyden elvyttämiseen.”**

Ennakoinnissa on tärkeää huomioida pitkälä tähtäimellä myös aikuisväestön osaamis- ja ammattitason ylläpito työnantajien tarpeisiin. Koska kaikkia työvoimaan kuuluvia ei pystytä lähitulevaisuudessa työllistämään avoimille työmarkkinoille, tulee panostaa aikuiskoulutuksen lisäksi myös **välityömarkkinoiden kehittämiseen ja koordinointiin**. Välityömarkkinoiden avulla saadaan työttömien työpanos yhteiskunnan käyttöön ja ne toimivat välietappeina, kun vaikeasti työllistettäville rakennetaan työllistymispolkuja avoimille työmarkkinoille. **Välityömarkkinoita vahvistaviksi toimenpiteiksi ohjelmassa esitetään työpajatoiminnan tehostamista, kolmannen sektorin kumppanuussopimusten laadintaa ja sosiaalisen yrittäjyyden sekä muiden uusien soveltuvien toimintamallien edistämistä.** Lisäksi tulisi selvittää sosiaalisten hankintakriteerien hyödyntäminen kaupungin ostopalveluissa.

Lisäksi ohjelmassa korostetaan, että **”Työvoiman kysynnän turvaamiseksi Oulussa on oltava monipuolinen elinkeinorakenne, joka mahdollistaa uusien työpaikkojen ja yritysten synnyn.** Kysyntään on vastattava osaavalla työvoimalla ja työttömiksi joutuneille on taattava tehokkaila toimilla nopea paluu töihin.”

Toimenpiteenä välityömarkkinoiden kehittämiseen esitetään **kumppanuuden vahvistamista kolmannen sektorin**

kanssa. **”Pitkäaikaistyöttömyydellä on suuret kerrannaisvaikutukset niin kunnan sosiaali- ja terveyskuluihin kuin koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Ohjelman tavoitteena on edistää sosiaalisten yritysten syntyä ja kehittää siihen soveltuvia uusia Ouluun sopivia toimintamalleja. Tässä hyödynnetään alueella toimivien projektien työtä. Välityömarkkinoiden kehittämiseksi hyödynnetään myös työpajatoiminnan ja työpankin mahdollisuuksia.”**

Toimenpideohjelman tavoitteena esitetään myös työllistämistoimenpiteiden entistä tiiviimpää koordinoitua, jotta jo nykyisellään laajan ns. kolmannen sektorin toimijaverkoston kanssa voidaan solmia **kumppanuussopimuksia kunnallisten palvelujen täydentämiseksi.** Toiminnan laajentuessa **kolmannelle sektorille taataan tarvittavat työn ohjauksen ja työnantajaosaamisen resurssit.** Tavoitteena on myös lisätä kolmannen sektorin järjestämien työtehtävien arvostusta.

”Pitkäaikaistyöttömien työpanos saadaan hyödylliseen yhteiskunnalliseen käyttöön muun muassa yleisen viihtyvyyden ja ympäristöhoidon parantamisessa, kierrätyksessä ja muissa julkisen sektorin toimijoita tukevis- sa avustavissa tehtävissä (mm. sosiaali- ja terveyshuollossa) sekä tapahtumissa. Kohderyhmänä ovat erityisesti yli 500 päivää työttömänä olleet.”

Ohjelmaan on kirjattu, että **”esimerkiksi sosiaalisen yrityksen tai työpankin perustamiseksi hyödynnetään Palke eli Oulun kaupungin yhteisötoiminnan palvelukonseptin kehittäminen ja sosiaalinen yrittäjyys -projektin tuloksia.”**

”Uusien työpaikkojen luominen vaatii alueelle uuden yritystoiminnan syntyä ja jo olemassa olevien yritysten laajentamista. Tavoitteena on kannustaa eri alojen osaajia yrittäjämäiseen toimintaan ja luoda alueelle yrittäjämön- teistä ilmapiiriä.”

Palvelusetelijärjestelmän laajentaminen mainitaan myös ohjelmassa toimenpiteenä. **”Väestön ikääntyessä palvelujen kysyntä kasvaa. Kuntalaisten valinnanvapautta voidaan lisätä ja samalla kehittää palvelujen saatavuutta ja laatua laajentamalla palvelusetelijärjestelmää.”**

Ohjelmassa esitetään myös toimenpiteenä **sosiaalisten hankintakriteerien soveltamista.** **”Julkisen sektorin tuotteiden ja palvelujen hankinnalla on keskeinen merkitys sosiaalisille yrityksille ja sellaisille yrityksille, jotka työllistävät vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevia henkilöitä. Hankintaviranomaiset voivat asettaa hankinnoille erityisehtoja ja hankintasopimuksissa on mahdollista painottaa sosiaalisia näkökohtia. Oulun kaupunginhallitus edellyt-**

Ohjelman tavoitteena on edistää sosiaalisten yritysten syntyä ja kehittää siihen soveltuvia uusia Ouluun sopivia toimintamalleja.

tää, että Oulun kaupungin hankintatoiminnassa selvittää mahdollisuudet sosiaalisten hankintakriteereiden soveltamiseksi erityyppisissä hankintatoiminnoissa ja -tilanteissa. Raportin perusteella kaupunginvaltuusto päättää sosiaalisten hankintakriteereiden käyttöönotosta kaupungin hankinnoissa.” (Oulun Tulevaisuuden työllisyysryhmän toimintasuunnitelma ja taustamuistio 12.8.2009)

1.2 Kotona asumista tukevien palveluiden kehittäminen

Kotiin tuotettavia hyvinvointia tukevia palveluita tullaan tarvitsemaan jatkossa enenevässä määrin Oulun alueella. Tähän liittyen Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen palveluiden osalta talousarvioon 2010 ja taloussuunnitelmaan 2011–2012 on kirjattu palvelutoiminnan ja asukastupatoiminnan kehittämiseen liittyen seuraavia tarpeita:

Kotihoito ja muut kotona asumista tukevat palvelut. Säännöllisen kotihoidon kattavuustavoite 75 vuotta täytäneille pidetään ennallaan (12,5%). Kotihoidossa tavoitteena on kehittää sellaisia kotihoidon vaikuttavia ja kustannustehokkaita järjestämistapoja, joilla ikäihmisten määrän kasvun ja henkilöstön eläköitymisen tuottamiin tulevaisuuden haasteisiin voidaan vastata. Säännöllistä kotihoitoa kohdennetaan edelleen paljon hoitoa ja palvelua tarvitseville.

Kotihoitoon kuuluvien palvelujen, kuten asiointi- ja saattoapu, tuottamistapoja kehitetään asukastupien yhteyteen työllistämisenäkökulman huomioivana erillisenä pilottina syksyn 2009 aikana ja tavoitteena on laajentaa toiminta asteittain koko kaupunkia koskevaksi toiminnaksi.

Kotiin kuljetettujen aterioiden vaihtoehtoisia tuottamistapoja selvitetään.

Vammaispalvelulain uudistus astui voimaan 1.9.2009. Lakimuutoksen johdosta vaikeavammaisten oikeus henkilökohtaiseen apuun laajenee. Avustajatoimintaan ja tilapäishoitoon kehitetään vaihtoehtoisia malleja huomioiden palvelusetelin tuomat mahdollisuudet. Asukastupien yhteyteen tavoitellaan työllistämisenäkökulman huomioivaa erillistä pilotointia avustajatoimintaan.

Itsenäisen selviytymisen tukimuotoja kehitetään huomioiden oman palvelutuotannon lisäksi kolmas sektori, asukastuvat ja alueella palveluita tarjoavat yksityiset toimijat. Asukastupien yhteyteen tavoitellaan työllistämisenäkökulman huomioivaa erillistä pilotointia kevyempien avopalveluiden kehittämiseksi mielenterveyskuntoutujille.

Mikäli asukastuville saadaan esimerkiksi hankerahoituk-

sen kautta henkilöstöä toiminnanohjaajien tehtäviin, voidaan uusia palvelumuotoja kehittää. Alueilla voitaisiin lähteä pilotoinnin kautta kokeilemaan vammais-, mielen-terveys-, vanhus-, ja kotiapupalvelutyöntekijätoiminnan käynnistämistä. Jatkohankkeen turvin pyritään selvittämään sellaiset toimintaedellytykset, joilla palveluntuotantoa voidaan tuottaa työllisyyden näkökulmasta kestäväällä tavalla.

Vanhuspalveluissa palvelusetelin käyttöönottoa valmisteluaan ja palveluseteli otetaan käyttöön erilaisin muodoin mm. kotihoidossa.

Palke – hankkeen jatkokehittämisen tarkoituksena on käynnistää järjestötoiminnan oheen yleishyödyllinen yritys, jonka tavoitteena on tuottaa laadukkaita palveluita, ja tarjota erityyppisiä työllistymismahdollisuuksia ja -polkuja työttömille.

1.3 Oulun kaupungin yhteisötoiminta

Lähidemokratiatoiminnalla eli yhteisötoiminnalla on Oulussa pitkät perinteet. Yhteisötoiminta on kasvanut ja vakiinnuttanut toimintansa viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana osaksi Oulun alueellista kehittämistyötä. Näiden vuosien aikana toiminta on laajentunut, ja sen muodot ovat kehittyneet.

Tänä päivänä yhteisötoiminnassa on mukana jo kaikkiaan yli 37 eri yhteisöä sisältäen mm. asukasyhdistystoiminnan. Kaupunki myöntää vuosittain kumppanuusverkostossa toimiville yhdistyksille rahallista toiminta-avustusta. Vuonna 2009 kokonaissumma oli 95 000 €. Yhteisöjen lisäksi oululaisen kansalaisvaikuttamisen peruspilareita ovat 12 asukastupaa ja suuralueittain toteutettava alueellinen yhteistyö.

Oulun kaupungin keskushallinnon hallinto ja päätöksentekoryhmän alaisuudessa toimii osallistumisen ja vaikuttamisen tiimi, jossa toiminnan koordinaattorin lisäksi työskentelee viisi aluetyöntekijää. Tiimin vastuualueeseen luokituu yhteisötoiminnan ja muiden kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien strateginen kehittäminen ja koordinointi, sekä avustuspäätösten valmistelu koskien alueellisten yhteistyöryhmien ja muiden kumppanuusverkostossa olevien toimintaa. Aluetyön tavoitteena on tukea ja koordinoita suuralueilla tapahtuvaa kansalais- ja vapaaehtoistoimintaa, vastata alueellisesta viestinnästä, alueellisen toimintarahankäytöstä ja alueellisten yhteistyöryhmien toiminnasta.

Yhteisötoiminnassa kaupungin yhteistyökumppaneita ovat asukasyhdistykset, omakoti- ja pienkiinteistöyhdis-

tykset, kylätoimikunnat ja muut asukasyhteisöt, joiden kautta vaikutetaan asukkaita ja alueita koskevaan päätöksentekoon. Nämä toimijat tuottavat myös monenlaisia hyvinvointipalveluita alueidensa asukkaille. Yhteisötoiminta on ennaltaehkäisevää toimintaa ja tavoitteena on, että kuntalaiset kokevat Oulun turvalliseksi asua, viihtyä ja toimia. Toiminta tukee yhteisöllisyyttä ja ihmisläheisyyttä, ja on yhteistyötä kaupungin ja asukastoimijoiden välillä.

Alueilla toimivat yhteistyöryhmät kokoavat suuralueiden julkisen, kolmannen sekä yksityisen sektorin toimijat verkostoksi. Yhteistyöryhmä kutsuu koolle aluekokoukset, toteuttaa asukaslähtöisesti alueellista yhteistyötä, tukee toiminta-alueen luovuutta, rohkeutta, yhteisöllisyyttä, suvaitsevaisuutta ja tasa-arvoa. Lisäksi yhteistyöryhmät käsittelevät aluekokouksen, yksittäisten asukkaiden sekä suuralueen verkoston toimijoiden esitykset alueellisen toimintarahnan kohdentamisesta, ja päättävät sekä vastaavat alueellisen toimintarahnan käytöstä laaditun ohjeistuksen mukaisesti. Yhteistyöryhmät myös vastaavat alueellisen yhteistyön tiedottamisesta ja raportoivat keran vuodessa kaupunginvaltuustolle suuralueen alueellisen yhteistyön toteuttamisesta.

1.3.1 Asukastupatoiminta

Asukastupatoiminta on yksi osa yhteisötoimintaa. Oulun kaupunki on jaettu 16 suuralueeseen, joissa toimii tällä hetkellä 12 asukastupaa. Kaupunki tarjoaa toiminnalle puitteet käsittäen toimitilat ja tietoliikennekulut. Tiloissa toimivat kumppanuusyhteisöt kuten asukasyhdistykset ja muut järjestäytyneet vapaaehtoistoimijat vastaavat asukastupien käytännön toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta.

Asukastupatoiminnan kokonaisuudesta vastaavat asukasyhdistykset. Yhdistykset työllistävät pääosin palkkatuen

turvin työntekijöitä, valtaosa työllistettävistä on heikommassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä.

Asukastupatoiminta on lähtenyt kovaan kasvuun viime vuosina, kävijämäärät tuvilla olivat yli 200 000 henkilöä vuonna 2008. Tilastoituja palvelukertoja (mm. kotiapu, ruokapalvelu, ompelupalvelu, lastenhoito) oli vuonna 2008 kaikkiaan 34240 kpl. Kasvun myötä asukastupatoiminta onkin moninaisten haasteiden edessä, ja tarpeisiin on lähdetty vastaamaan mm. kehittämistoiminnan kautta.

Tuvilta saa muun muassa ruokapalvelua, asiointiapua, siivousta, atk – tukea ja opetusta, korjausompelua, lastenhoitoapua – tuotettavat palvelut ovat suoraan tarvelähtöisiä pohjautuen kunkin alueen asukkaiden ikäjakaumaan ja palvelurakenteeseen.

Lisätietoja asukastupatoiminnasta liitteessä 1. "Asukastupien toiminnan kuvaus."

1.4 Yhteisötalouden sektori

Yhdistysten ja yritysmaailman väliin on kasvamassa yhteisötalouden sektori, jonka merkitystä yhteiskunnalle välttämättömien palvelujen, kuten terveys- ja sosiaalipalvelujen tuottajana, ei ole riittävästi tunnistettu. Yhteisötaloudessa yhdistyvät liiketaloudellinen toiminta ja kolmannen sektorin edistämät ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvoinnin tavoitteet. Yhteisötalouden yksi mielenkiintoisimmista uusista muodoista on yhteiskunnallinen yritys. Yhteiskunnalliset yritykset koostuvat monenlaisista yrityksistä, jotka voidaan ryhmitellä sosiaalisiksi yrityksiksi, työ- ja osuuskunniksi, yleishyödyllisiksi yrityksiksi ja yhteisöedun yrityksiksi. (Merenmies 2009, s.11)

Valtakunnallisia strategisia hankkeita

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden mahdollisuuksien selvittäminen on otettu keskeiseksi osaksi myös laajempia, valtakunnallisia strategioita. Työ- ja elinkeinoministeriön strategisessa HYVÄ – hyvinvointihankekokonaisuudessa selvitetään erityisesti yhteiskunnallisen yrityksen soveltuvuutta hyvinvointipalveluihin. TEM:n verkkosivuilla todetaan:

”Kunnilta edellytetään uusia palvelustrategioita, joissa määritellään omia palveluja, yrityksiltä ja järjestöiltä ostettavia palveluja sekä palvelusetelin käyttöä koskevat tavoitteet ja periaatteet. Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista ja elinkeinopolitiikasta vastaavien toimijoiden ja alueen yritysten ja järjestöjen kesken tarvitaan tiivistä yhteistyötä.

Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista ja elinkeinopolitiikasta vastaavien toimijoiden ja alueen yritysten ja järjestöjen kesken tarvitaan tiivistä yhteistyötä.

*Yritysneuvontaa ja -palveluja kehitetään vastaamaan hyvinvointialan erityistarpeisiin, joita ovat erityisesti **hankinta- ja tarjousosaamisen parantaminen**. Erityinen huomio kiinnitetään tarjousmenettelyjä kehittäviin käytännönläheisiin ratkaisuihin.*

Alan pienten yritysten yhteistyöllä ja verkottumisella parannetaan niiden toimintaedellytyksiä. Verkottumisella voidaan myös ratkaista alueellisista erityistarpeista kuten kapeasta väestöpohjasta tai pitkistä maantieteellisistä etäisyyksistä johtuvia ongelmia. TEM:n käynnistämä tutkimushanke selvittää yhteistyön ja verkottumisen tarpeet, esteet, kehittämismahdollisuudet sekä toimivat käytännöt.

*Hoito- ja hoiva-alan uusien yritysmuotojen kehittämiseksi selvitetään **yhteiskunnallisen yrityksen konseptin hyödyntämistä**.* (<http://www.tem.fi/index.phtml?s=3124>)

1.4.1 Sosiaalinen yritys

Sosiaalisten yritysten toiminta Suomessa pohjautuu 1.1.2004 voimaan tulleeseen lakiin sosiaalisista yrityksistä. Lain tarkoituksena on tarjota mahdollisuuksia työn tekemiseen vammaisille, vajaakuntoisille ja pitkäaikaistyöttömille. Sosiaaliset yritykset ovat kaupparekisteriin merkityjä yrityksiä. Ne toimivat samoilla markkinoilla ja toimialoilla kuin muutkin yritykset, ja noudattavat samoja ehtoja. Sosiaalisen yrityksen työntekijöistä vähintään 30 % on vajaakuntoisia tai vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä. Yrittäjää itseään tai yrityksessä määräävässä asemassa olevaa henkilöä ei lasketa 30 % kiintiöön. Kompensaationa alentuneesta työkyvystä sosiaalinen yritys on oikeutettu saamaan palkkatukea työllistamiensä vajaakun-

toisten tai pitkäaikaistyöttömien palkkaukseen. (Merenmies 2009, s.11)

Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämään sosiaalisten yritysten rekisteriin oli lokakuun 2009 loppuun mennessä merkitty 203 sosiaalista yritystä.

1.4.2 Yhdistystoiminnan yhtiöittäminen

On olemassa yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka tuottavat palveluja jäsenilleen tai asiakkailleen. Nämä voisivat olla potentiaalisia sosiaalisiksi yrityksiksi muuntautujia, koska kolmannen sektorin toimijoilla on vankkaa kokemusta muun muassa tukityöllistämistä. Yhdistyksen toimintoja yhtiöittämällä voidaan luoda pysyväisluonteisia ja ehdoiltaan työntekijän kannalta parempia työpaikkoja lyhytkestoisien palkkatukityön sijaan. Yhdistyksille toiminnan yhtiöittäminen on kuitenkin haasteellista. Järjestöjen ongelmana on rahoituksen vakiintumattomuus. Kausiluontoisuus ja epävakaisuus vaikeuttavat toimintojen kehittämistä, joten tulevaisuudessa yhdistykset tulevat tarvitsemaan uusia rahoitusmuotoja toiminnalleen. Yrityksen perustaminen voisi vakauttaa yhdistysten taloutta, ja tuottavan liiketoiminnan avulla kolmannen sektorin toimijat voisivat paremmin pyrkiä oman yhdistyksensä ideologisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin. (Heiniola, ym.2008, s.36)

1.4.3 Sosiaaliset näkökulmat julkisissa hankinnoissa

Uusia mahdollisuuksia sosiaalisille yrityksille tarjoaa v. 2007 uudistettu lainsäädäntö julkisista hankinnoista. Lain taustalla oleva Euroopan unionin direktiivi nostaa esiin sosiaaliset näkökulmat hankintojen valintaperusteina. Julkinen viranomainen voi edellyttää, että palvelun- tai tavarantuottaja huomioi sosiaaliset vaikutukset toiminnassaan. Sosiaalisilla yrityksillä on mainio tilaisuus toimia esimerkiksi palveluissa, jotka kohdistuvat kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Näissä palveluissa tarjolla oleva voitto ei ole kovin suuri, mutta kannattava liiketoiminta kuitenkin mahdollista. Siksi niiden tuotanto sopii hyvin yrityksille, joiden usein pääasiallinen tarkoitus on sosiaalisen hyvän tuottaminen yhteiskuntaan. (Arajärvi 2008, s.9)

Sosiaalisilla vaikutuksilla on pitkällä aikavälillä suuri merkitys julkiselle vallalle. Sosiaalinen yritystoiminta työllistää henkilöitä ansaitsemaan itse toimeentulonsa, kohentamaan itsetuntoaan ja osallistumaan yhteisöön ja yhteiskuntaan. Vaihtoehtona on usein passiivinen erilaisten yhteiskunnan tukien tai julkisten palvelujen runsas käyttö. Siksi on julkisen sektorin oman edun mukaista tukea sosiaalista ja muuta yhteiskuntavastuullista yritystoimintaa verovaroin rahoitettujen tavaroiden ja palveluiden hankinnoissa. (Arajärvi 2008, s.9)

2. Palke – esiselvitys, tavoitteet, toteuma

Kaupunginhallituksen päätöksellä käynnistettiin Palke – esiselvitys ajalle 1.6.2009–31.12.2009.

Tavoitteeksi asetettiin:

1. Selvittää nykytoiminnan kokonaisuus palveluntuotannon ja työllistämisen näkökulmasta.
2. Selvittää nykytoiminnan taloudellisia vaikutuksia julkisen ja kolmannen sektorin näkökulmasta.
3. Esittää suositus asukastupatoiminnan kolmannen sektorin tuottamien palvelutoimintojen eriyttämiselle yritystoimintaan ja yhdistystoimintaan.
4. Selvittää toimijatahot, joiden kanssa lähdetään viemään yritystoiminnan käynnistämistä eteenpäin.
5. Tarkistaa ja määrittää Oulun kaupungin sisäinen yhteistyö ja roolit jatkokehittämisen suhteen.
6. Valmistella tarvittaessa jatkohanke, jolla mahdollistetaan yritystoiminnan jatkokehittäminen ja käynnistäminen.

2.1 Nykytoiminnan kokonaisuus palveluntuotannon ja työllistämisen näkökulmasta (Tavoite 1)

Koska asukastupatoiminta on elänyt voimakasta kasvun aikaa viimeisten 3-5 vuoden aikana, haluttiin Palke – esiselvityksessä tehdä koontia nykytoiminnan kokonaisuudesta: mitä palveluita tuotetaan, mihin hintaan ja montako henkilöä työllistyy tällä hetkellä toiminnassa.

4.12.2009 tehdyn puhelinkyselyn mukaan asukastuvilla oli töissä kaikkiaan 187 työntekijää. On huomioitava, että henkilöstön määrän suhteen kokonaistilanne asukastuvilla vaihtelee tiheään työntekijöiden ollessa erityyppisissä palkkatuki-, harjoittelu-, kuntouttava työtoiminta- yms. työsuhteissa, joiden pituus vaihtelee.

Asukastuvilla tuotetaan palveluita asukaslähtoisesti, eli palvelutoiminnot ovat kullakin asukastuvalla muotoutuneet pitkälti tuvan alueen asukkaiden tarpeisiin vastaten. Järjestöjen palvelutuotannon etuna on, että järjestöt ”kuuntelevat herkillä korvalla” lähialueidensa palveluntarpeita, ja voivat nopeasti reagoida asukkaiden palveluntarpeisiin huomioiden esimerkiksi lähialueen ikäjakaumat.

Alueilla, missä ikääntyneen väestönosan määrä on suuri, palveluita tuotetaan runsaasti heidän tarpeisiinsa. Vastavasti alueilla, missä on lukuisasti lapsiperheitä, tuotetaan palveluita heidän arjen tarpeisiinsa vastaten.

Työntekijämäärä ja palvelut siis vaihtelevat asukastupa-kohtaisesti. Liitteessä 1. on kuvattu tarkemmin mm. asukastupien palvelutuotantoa ja työntekijämääriä.

2.2 Nykytoiminnan taloudellisia vaikutuksia julkisen ja kolmannen sektorin näkökulmasta (Tavoite 2)

Valtakunnallisesti tarkastellen Oulun kaupunki panostaa laajalti kolmannen sektorin työllistämiseen ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Sekä valmistelua tekevät virkamiehet että poliittiset päättäjät ovat ottaneet huomioon järjestöjen työllistämisaikutuksen, ja tämä todentuu vuoden 2010 Oulun kaupungin budjetissa mm. siten, että työllistämisen määrärahoja on korotettu viime vuodesta 1,2 milj. euroa. Tavoitteena on sekä lisätä määrärahan turvin järjestöjen palkkatukityöllistämisen volyyymiä, että kaupunkilisän tuen tasoa.

Palkkatuen työllistävä vaikutus järjestösektorilla yleisesti heikko

Työ- ja elinkeinoministeriön hallitusneuvos Päivi Kermiinen, joka vastaa välityömarkkinat ja työllistävyyden tukeminen osastosta ministeriön strategia- ja ennakoituyksikössä, on tuonut esille seuraavaa näkökulmaa:

”Välityömarkkinoilla ymmärretään nykyisin niitä työmarkkinamahdollisuuksia, joita luodaan henkilöille, joiden on muuten vaikea sijoittua työmarkkinoille. Palkkatuettu työ yrityksissä ei kuulu välityömarkkinoihin, vaan näissä puhutaan räätälöidyistä työpaikoista, joita muuten ei olisi olemassa. Järjestösektori on välityömarkkinoilla merkittävin toimija. Yhdistelmätuki ja työllisyyspoliittinen avustus otettiin käyttöön vuonna 1998. Näiden kautta lähdettiin tekemään yhteistyötä järjestöjen kanssa. Tarkoituksena oli, että kolmas sektori tarjoaisi korkeassa työttömyys-tilanteessa määräaikaista työtä. Osoittautui, että työttömät viihtyvät kolmannen sektorin työpaikoissa ja niihin mennään uudelleen ja uudelleen.

Välityömarkkinoiden kehittämisen näkökulmasta korostetaan toimenpiteiden vaikuttavuutta. Työllistäminen ei ole itsetarkoitus vaan pitää pyrkiä pitkäaikaisiin tuloksiin. Vaikuttavuutta mitataan sillä, mikä on ihmisen työllisyystilanne kolme kuukautta toimenpiteen, esim. palkkatuetun työn, jälkeen. Tätä mittaria käytettäessä heikoimman tuloksen saa järjestösektori - lähes 90 % on joko työttömänä tai uudelleen toimenpiteissä. Nuorten ihmisten kohdalla ja yrityssektorilla vaikuttavuus on hyvä.”

Työllistäminen ei ole itsetarkoitus vaan pitää pyrkiä pitkäaikaisiin tuloksiin.

Järjestöjen työllistäminen on Päivi Kermisen mukaan kuitenkin tärkeää. Sillä on paljon sellaista merkitystä ja arvoja, joita ei voi mitata vaikuttavuusmittareilla. Edelleen-sijoittamismallia, jossa järjestö ottaa työvoimatoimistosta palkkatuella henkilön, ja vuokraa hänet eteenpäin yrityksiin, on toistaiseksi käytetty erittäin vähän. Tämä voisi olla järjestöille hyödynnettävä mahdollisuus.

(28.11.2008 seminaari, OK – opintokeskus, <http://okopintokeskus.fi/?main=226&newsID=559>)

2.2.1 Asukastupien työllistämistoiminta

Asukastupien palveluntuotannossa käytetään pääosin palkkatuetta työvoimaa. Pääsääntöisesti palkkatuetun henkilön työsuhte päättyy palkkatuen loppumiseen. Usealla tuvalla pyritään kuitenkin nykyään tukemaan henkilön työllistymismahdollisuuksia muun muassa erilaisin koulutustoimenpitein.

Palkkatukityöllistämiseen liittyen on kuitenkin myös huomioitava työllistetyn toimeentulon kokonaisuus. Jatkokehittämisen puitteissa olisi syytä kartoittaa, mitkä toiminnassa mukana olevat yhdistykset kykenevät tällä hetkellä maksamaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa työntekijöilleen. Käykö nykytoiminnassa niin, että yhdistys ei työllistäessään voi maksaa sellaista palkkaa, jolla työntekijän kokonaistoimeentulo on turvattu, vaan hän joutuu lisäksi hakeutumaan erinäisten yhteiskunnallisten tukijärjestelmien pariin selviytyäkseen?

Ollaanko siis tilanteessa, jossa työllistämistarkoitukseen maksettu palkkatuki valuu viime kädessä lähinnä palvelun ostajan taskuun? Palkkatuetta työllistämistoiminta ei siis vastaa alkuperäiseen työllistämistavoitteeseensa, minä lisäksi työllistetty henkilö ei kyseisellä tuella pysty tulemaan toimeen. Hyötyä ei myöskään saa yhdistys, joka joutuu jatkuvasti tukeutumaan alati vaihtuvaan työvoimaan, ja voi vain harvoin pitää kiinni hyvistä ja osaavista työntekijöistään.

Alkuperäinen kunnioitettava ajatus on yhdistysten palvelutoimintaa käynnistettäessä ollut tuottaa kotiapupalve-

luita kohtuuhintaan vähävaraisille lähialueen asukkaille, työllistäen samalla heikommassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työtehtäviin. Yhdistys ei kuitenkaan voi mennä tutkimaan esimerkiksi kotiapua tilaavien asiakkaidensa taloudellista tilannetta päästääkseen selville siitä, pystyisikö asiakas hankkimaan markkinahintaisia palveluita alueen yrityksistä vai ei. Tämä tilanne on vaarassa johtaa kilpailun vääristymiseen yritysten näkökulmasta, mikä puolestaan taas kaventaa työllistymismahdollisuuksia alueella.

Tulotason ja palveluntarpeen arvioiminen tulisikin olla ensisijaisesti viranomaisten ja Oulun kaupungin tehtävä. Kaupunki voi esimerkiksi palvelusetelien avulla turvata palvelun saannin niiden osalta, jotka eivät kykene kiipeästi tarvitsemaansa palvelua hankkimaan.

Koska yleishyödyllisten yhdistysten palveluntuotanto on paikoin lähtenyt laajenemaan sellaisille toimialoille, jossa yritykset kilpailevat, on syntynyt keskustelua kilpailun vääristymisestä. Tähän liittyen mm. Oulun Yrittäjät ry on kirjannut toimintasuunnitelmaansa vuodelle 2010 yhdeksi painopistealueekseen yritysvaikutusten huomioonottamisen seuraavasti:

”Yritysvaikutusten huomioonottaminen erityisesti kuntaorganisaation päätöksenteossa on keskeinen tavoite. Yritysvaikutusten huomioonottamisen saamista mukaan eri yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnassa painotetaan voimakkaasti.” (Oulun yrittäjien toimintasuunnitelma 2010)

Palkkatuen työllisyysvaikutuksen lisääminen

Työllistämisen näkökulmasta tulee jatkossa kiinnittää huomiota palkkatuen vaikuttavuuteen. Tähän ratkaisuna esitetään, että esimerkiksi TE-toimiston työllistämisen edistämistoimikunta ottaisi Oulun seudulla voimakkaamman roolin suhteessa yleishyödyllisten yhdistysten työllistämistoimintaan.

Huomiota tulisi kiinnittää esim. seuraaviin seikkoihin:

- 1) Palveluntuotanto ei saa olla sen luonteisia, että se syrjäyttää yritystoimintaa markkinoilta.
- 2) Yhdistysten tulee noudattaa palkanmaksussaan toimialalle soveltuvaa työehtosopimusta.

Toiminnan pyrkimyksenä olisi ennalta ehkäistä alueella sellaisten toimintarakenteiden syntymistä, joilla ei ole vaikuttavuutta työllistämisen näkökulmasta.

2.2.2 Asukastupatoiminnan taloudellinen vaikuttavuus

Asukastupatoiminnan taloudellisen vaikuttavuuden selvittämiseksi PALKE - esiselvitysprojekti tuotti palvelun ostona talousanalyysin, jolla haluttiin selvittää yhdistystoiminnan taloudellista vaikuttavuutta ja toimintaa julkisen ja kolmannen sektorin näkökulmasta. Analyysin toteuttajaksi valittiin T:mi ProCes ja analyysimetodiksi SYTA® – malli, eli sosiaalisen yrityksen / yhteisön toiminnan analysointi.

SYTA® – malli soveltuu sosiaalisiin perusteisiin työllistävän yrityksen tai yhteisön taloudellisen toiminnan analyysityökaluksi. Malli on tarkoitettu auttamaan sekä sosiaalista yritystä / yhteisöä kehittämään omaa toimintaansa, että tämän organisaation rahoittajaa (esimerkiksi kunta) seuraamaan, käytetäänkö toimintaan ohjattua resurssia järkevästi ja rahoittajan kannalta edullisesti.

Talousanalyysiin kohteeksi valittiin Oulun keskustassa toimiva Meriheinä Ry., joka on yksi em. periaattein asukastupatoiminnassa toimiva yhdistys. Työntekijöiden palkkaaminen asukastuvalle sekä uusien työntekijöiden rekrytointi, perehdyttäminen, ohjaaminen, kouluttaminen on tapahtunut yhdistyksen omana toimintana ja yhteistyöverkostojen tuella.

Toiminnan taloudellista tulosta on arvioitu yhteiskunnan näkökulmasta: **mikä on yhteiskunnan saama hyöty toimintaan osoitetusta resurssista (rahoituksesta) verrattuna siihen vaihtoehtoiseen tilanteeseen jossa tarkasteltavaa toimintaa ei olisi lainkaan ollut.**

Tarkastelu on toteutettu toteutuma – vaihtoehtolaskennan avulla ja siinä on kolme eri kohtaa:

1. Yleiskuvaus, jossa tarkastellaan ja verrataan niitä rahavirtoja jotka toteutunut toiminta on saanut, ja vaihtoehtotilanne olisi saanut aikaan.
2. Yhteiskunnan brutto- ja nettokustannusten laskenta, erikseen kunta- ja valtiosektorin osalta.
3. Toteutunut rahoitusrakenne bruttokustannuksina esitettynä.

Toteutumalaskenta on tehty Meriheinän kirjanpitoaineiston perusteella ja se kattaa ajanjakson 1.1. – 31.12.2008. Aineisto on vahvistetun tilinpäätöksen mukainen. Kirjanpitoaineistoa on täydennetty siltä osin, mitä Oulun kaupungin antamien tilojen käytön osalta on aiheutunut. Tämä tuki ja kustannukset pitävät sisällään tilavuokrat, vesi-, energia-, tilojen kunnossapito- ja tietoliikennekuluja.

Vaihtoehtolaskennassa on huomioitu kaikkien henkilöstöryhmien vaihtoehtoinen tilanne siinä tapauksessa, että toimintaa ei olisi ollut. Tässä analyysissä ei kuitenkaan

ole tarkasteltu vapaaehtoistyön ja -työntekijöiden vaihtoehtoista tilannetta. Laskennassa on huomioitu seuraavat tekijät:

- Pääasiallinen toimeentulo niiden henkilöiden osalta joiden palkkakustannukset ovat ohjautuneet Meriheinän kirjanpidon kautta.
- Sosiaaliset tulonsiirrot (asumistuki ja toimeentulotuki) edellä mainittujen henkilöiden osalta.
- Sosiaalipalvelujen lisäkäyttö kaikkien mukana olleiden henkilöstöryhmien osalta.

Yhdistysten työllistämistoiminta kannattavampaa kuin passiivitalanne

Vaikka järjestötoiminnassa käytetyn palkkatuen pitemmän tähtäimen työllisyysvaikutus on heikko, SYTA- analyysi osoittaa, että yhdistysten työllistämistoiminta ja sen tukeminen on siltikin edelleen kannattavaa kunnan ja valtion näkökulmasta. Työtehtävissä toimivat henkilöt ovat työllistämisyksikönsä aikana ns. aktiivitalanteessa. Tämä on julkisen sektorin kannalta edullisempaa, kuin maksaa ns. passiivitalanteesta koituvia kuluja.

Yhdistysten työllistämistoiminta ja sen tukeminen on siltikin edelleen kannattavaa kunnan ja valtion näkökulmasta.

Yhteiskunta on panostanut Meriheinän toimintaan tutkitulla jaksolla nettorahoituksena laskien **n. 92 000 €**. Vaihtoehtoisessa tilanteessa, eli jos toimintaa ei olisi ollut,

ja henkilöt olisivat olleet työttöminä, vastaavalla ajanjaksolla yhteiskunnan nettokustannukset olisivat joka tapauksessa olleet **n. 70 000 €**, joten yhteiskunta on osoittanut toimintaan lisäpanosta **n. 21 000 €**.

Tällä toimintaan osoitetulla **lisäpanoksella on saatu aikaan** seuraavat taloudelliset vaikutukset:

- Nettopalkkoja on maksettu n. 25 000 € enemmän kuin mitä vaihtoehtotilanteessa olisi kertynyt.
- Eläkekertymää on muodostunut n. 21 000 € enemmän kuin mitä vaihtoehtotilanteessa olisi muodostunut.
- Organisaatio on ostanut tuotteita ja palveluja n. 41 000 € arvosta yksityissektorilta.
- Organisaation tulos on ollut n. 23 000 €. Tällä positiivisella tuloksella Meriheinä pystyy ylläpitämään toiminta-ajatuksensa mukaista toimintaa. Tulosta ei jaeta yhdistyksen jäsenille.

Toiminnan sisällöllinen tulos

Sosiaalisen yhteisön tulosta arvioitaessa on huomattava, että taloudellinen tulos on vain osa kokonaistuloksesta. Toinen osa (ns. sisällöllinen tai sosiaalinen tulos) tulee siitä työstä ja tehtävistä, jota varten organisaatio on alun perin perustettu. Edellä laskettu toimintaan osoitettu talou-

dellinen lisäpanos mahdollistaa myös tämän sisällöllisen tuloksen tekemisen.

Selkein sisällöllinen tulos, josta kaupunki saa välillisen hyödyn on muodostunut **kotiapupalvelujen** toteuttamisesta. Tämän laskennallinen arvo on ollut yllä todettu n. 430 henkilötyöpäivää, eli **3225 tuntia**.

Toinen aktiviteettikonaisuus, josta muodostuu selkeä välillinen etu kaupungille, on **ikäihmisten atk-koulutus**. Tästä muodostuva etu tulee sitä suuremmaksi mitä enemmän kaupunki siirtyy sähköiseen asiointiin. Vuoden 2008 aikana atk -kurssia järjestettiin kaikkiaan **776** henkilölle.

Yhteenveto SYTA - analyysin pohjalta

Analyysin toteuttanut Tuomas Leinonen Pro-Ces:Ita toteaa seuraavaa: ”Meritulli-Heinäpään Asukasyhdistys ry:n tulosta tarkasteltaessa tulee väistämättä kaksijakoinen tunne. Yhdistys toteuttaa selkeästi oman alueensa asukkaiden tarvitsemia palveluja ja antaa mahdollisuuden vapaaehtoistyöhön. Tämä on selkeä ja käyttäjämäärien mukaisesti positiivinen toiminnallinen tulos ja lisäksi se toteuttaa yhdistyksen säännöissä kirjattuja tavoitteita. Samaan aikaan yhdistys toteuttaa taloudellista toimintaa, josta muodostuu yhdistyksessä toimiville jäsenille potentiaalinen taloudellinen ja juridinen vastuu, ilman että he olisivat itse taloudellisesti tästä toiminnasta hyötymässä.

Tämä tilanne on uhka-kuva, joka kannattaisi tiedostaa ja muodostaa rakenne, joka turvaisi sekä tarpeelliseksi osoittautuneen toiminnan, että poistaisi henkilöyhdistyksen vapaaehtoistyöntekijöiltä potentiaalisen taloudellisen vastuun. Kaiken lisäksi toiminta on kaupungin kannalta katsottuna erittäin edullinen sosiaalisen toiminnan muoto, joka tukee alueen ikääntyvien nykyistä toimintakykyä sekä kykyä selvitä myös tulevaisuudessa. Tässä suhteessa myös Oulun kaupunki on välillinen taloudellinen edunsaaja, koska toiminta keventää kaupungin tarvetta järjestää näitä palveluja ikääntyville asiakkailleen.

Toiminta on kaupungin kannalta katsottuna erittäin edullinen sosiaalisen toiminnan muoto, joka tukee alueen ikääntyvien nykyistä toimintakykyä sekä kykyä selvitä myös tulevaisuudessa.

Edellä mainituista syistä toiminnan kehittämisessä on syytä **edetä harkiten ja jokainen vaihe kunnolla suunnitellen. Vain siten voidaan saavuttaa tilanne, jossa kaikki osapuolet voittavat ja saavutettu hyvä toiminta pystytään ylläpitämään.**

Oulun kaupunki eri asukasyhdistysten, ja myös muiden kolmannen sektorin toimijoiden rahoittajana, ja myös tästä toiminnasta välillisesti edunsaajana, on paras toimija käynnistämään selvityksen jossa yllä kuvatut riskit voitaisiin poistaa.

Ulkoapäin tarkasteltuna se, että alueella toimii lukuisia pieniä toimijoita joiden toiminnassa on yhteisiä elementtejä, on jonkin asteista kaupungin resurssien tuhlausta. Kaupungin vetämänä eri toimijoiden tulisi toteuttaa analyysissä esitetyt toiminnan tilaa kuvaavat selvitykset ja niiden perusteella tehdä johtopäätökset siitä mitkä ovat kunkin reaalit toimintamahdollisuudet. Tämän jälkeen voidaan tehdä yhteenveto siitä, mitä etua kaupungille ja eri toimijoille olisi siitä, mikäli toimintoja yhdistettäisiin jonkin yhteisen organisaation tai organisaatioiden alle ja mitkä toiminnot jäisivät vapaaehtoistyön tehtäväksi. Tämän jälkeen voidaan hakea edullisin toiminnan muoto ja se kuinka eri toimijoiden osallisuus toimintaan jatkosakin voidaan turvata.

Se mikä toiminnan juridinen muoto olisi paras, voidaan päättää myöhemmin, eri vaihtoehtoja on useita. Nähdäkseni tämä turvaisi nykyisten toimijoiden mahdollisuudet toteuttaa lähidemokratiaa ja toimijoiden läheinen kosketuspinta asiakaskuntaan pysyisi hyvänä.”

Huomionarvoista on, että **analyysi on toteutettu yhden yhdistyksen toiminnasta, kokonaisvaikutus on siis huomattavasti suurempi**, koska toiminnassa on mukana 12 asukasyhdistystä.

Hyvinvointivaikutukset

Taloudellisten seikkojen lisäksi on huomioitava hyvinvointivaikutukset, mitä asukastupatoiminnan kautta saadaan. Näitä vaikutuksia ei Palke– esiselvityksessä ollut mahdollista lähteä tarkemmin analysoimaan, mutta jatkokehittämisen puitteissa olisi perusteltua tutkia asukastupatoiminnan hyvinvointivaikutuksia esimerkiksi sosiaalisen tilinpidon menetelmin.

Voidaan kuitenkin esittää arvio siitä, mitä yksittäisen henkilön osalla tapahtuu. Pitkäaikaistyöttömyyden päätteeksi työpaikan saaminen on yleensä voimaannuttava kokemus. Asukastupatoiminta sinällään tarjoaa mahdollisuuksia myös työelämän ulkopuolella oleville olla mukana ”tuottamassa yhteistä hyvää ” esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan kautta.

2.3 Syfon suositus asukastupatoiminnan kolmannen sektorin tuottamien palvelutoimintojen eriyttämiselle yritystoimintaan ja yhdistystoimintaan

(Tavoite 3)

Koska kyse on Oulun kaupungin ja järjestöjen kumppanuustoiminnasta, myös Palke - esiselvitysprojektin osalta pyrittiin toiminnan kehittämistavoitteita asettamaan yhteistyössä asukastuvilla työnantajina toimivien yhdistysten kanssa. Toiminnan toteutukseen haettiin asiantuntijaosaamista Syfo Oy:ltä, joka on sosiaalisen ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden kehittämisorganisaatio. Syfo Oy toimii rajoitetun voitonjaon osakeyhtiönä, ja on luomassa myös omalla toiminnallaan yhteiskunnallisen yritystoiminnan mallia Suomeen.

Asukastupatoiminnassa työnantajina toimivat yhdistykset kutsuttiin yhteiseen kehittämis- ja ideariihpäivään 7.9.2009. Päivän tavoitteena oli tuottaa kootusti tietoa asukastupien työllistämistoiminnasta ja nykytilanteesta. Syfo Oy toteutti ideariihen ennakkomateriaalien ja käytöjen neuvottelujen pohjalta. Ideariihpäivään osallistui kaikkiaan 30 henkilöä, joista 18 oli tuvilla toimivista yhdistyksistä, muut osallistujat olivat kaupungin yhteisötoiminnasta sekä kehittämishankkeista. Kahdelta yhdistykseltä toimitettiin jälkikäteen vastaukset esitettyihin kysymyksiin sähköpostitse.

Syfon suositukset asukastupatoiminnan edelleen kehittämiseksi

Syfo suosittelee jatkotyöskentelyä varten seuraavia vaihtoehtoisia ja rinnakkaisia toiminnan kehittämisen suuntia, joiden tavoitteena on varmistaa menestyksellinen, alueen asukkaiden tarpeisiin vastaava, kestävällä pohjalla oleva ammattimaisesti johdettu asukastupatoiminta, joka tuottaa palveluja ja tarjoaa vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia.

1. Palvelutuotantoa tukevan toiminnan yhtenäistämisen tiiviimmän yhteistyön kautta

Pohditaan, miten asukastupien toiminnan yhtenäistämistä voitaisiin tukea asukastupien keskinäisen sekä asukastupien ja Oulun kaupungin välisen tiiviimmän yhteistyön avulla. Tämä vaihtoehto on helppo käynnistää esimerkiksi projektiluonteisesti, mutta yhteistyön pysyvyys tulee varmistaa projektin päättymisen jälkeen.

2. Maksullinen palvelutuotanto yhteen organisaatioon

Selvitetään, miten asukastupien maksullinen palvelutuotanto voitaisiin yhdistää yhdeksi organisaatioksi, ja mitä hyötyjä ja haittoja tämä ratkaisu toisi nykytoimintaan verrattuna. Uusi yhteinen organisaatio voisi olla yhteisöedun

yritys, joka hoitaisi myös työllistämistehtävää.

Yhteisöedun yritys toimisi alueen asukkaiden hyväksi. Yhteisöedun yrityksessä on rajoitettu voiton jako, mikä tarkoittaa, että vähintään puolet palvelutuotannon voitosta jätetään yhtiöön. Yritys toimisi yhteistyössä asukastupien yhdistysten kanssa. Yhteisöedun yrityksen omistajina olisivat asukastupayhdistykset ja Oulun kaupunki. Yhteisöedun yrityksen palvelutuotantoa johdetaan ja ohjataan ammattityönä. Asukastupayhdistysten hallitusten jäseniä voisi haluttaessa osallistua yrityksen hallitustyöskentelyyn. Palvelutuotannon ohjaustyöhön voitaisiin siirtää Oulun kaupungin työntekijöitä, esimerkiksi niitä jotka eivät itse enää pysty tekemään fyysistä asiakastyötä, mutta joilla on vahvuuksia ohjaustyöhön. Kussakin asukastuvassa voisi työskennellä vähintään yksi ohjaustyötä tekevä henkilö.

Yhteisöedun yritys voisi rekisteröityä sosiaalseksi yritykseksi, mikäli työllistämistehtävä halutaan pitää merkittävänä. Uusi yhteinen organisaatio mahdollistaa järjestelmällisen toiminnan kehittämisen kestävällä pohjalla. Voiton tuottaminen edellyttää markkinahintaisten palveluiden tuottamista. Vähävaraisten asukkaiden palveluhankintojen mahdollistamiseksi Oulun kaupunki voisi laajentaa palvelusetelikäytännön asukastupalveluihin. Yhteisöedun yritys on osakeyhtiö. Oulun kaupungin merkittävä osuus osakekannasta edistää kaupungin sitoutumista yhtiön toimintaan ja toisaalta myös antaa paremmat mahdollisuudet ohjata toimintaa oman strategiansa mukaisesti. Muina vaihtoehtoina saattaisi tulla kysymykseen osuuskunta tai säätiö. Osuuskunnassa kaupungilla ei ole mahdollisuutta enemmistöosakkuuteen kuten osakeyhtiössä. Osuuskunnan keskeinen vahvuus, mies/ääni-periaate, edellyttää osuuskunnan jäsenten kykyä tehdä yhteisiä päätöksiä. Asukastuvat eivät ole tehneet yhteistyötä ja ovat kehitysasteeltaan kovin erilaisia. Tämä tuo riskiä päätöksenteon onnistumiselle osuuskuntapohjaisessa toiminnassa. Säätiössä vastaavaa ongelmaa ei ole. Sen sijaan säätiön tarkoituksena rajaa sen toimintaa eikä sillä ole mahdollisuuksia samaan ketteryyteen, joka nykyisillä asukastuvilla on ollut ja johon myös osakeyhtiö antaa mahdollisuuden.

Uutta suurta elinkeinotoimintaa harjoittavaa yritystä ei kannata perustaa ennen kuin työ- ja elinkeinoministeriön valmisteleva hallituksen esitys muutoksesta lakiin julkisista työvoimapalveluista on käsitelty (de minimis -sääntöön tai ryhmä- poikkeusmenettelyn käyttöönotto).

Viimeisimmän tiedon mukaan ”Hallitus esittää 17.12.2009, että julkisesta työvoimapalvelusta annettua lakia ja eräitä muita lakeja muutetaan. Suurimmat muutokset koskisivat järjestöjen ja säätiöiden palkkatukityöllistämistä,

työssäkäyntialuetta ja työllistymissuunnitelmaa. Esitys annetaan eduskunnalle tasavallan presidentin esittelyssä 22.12.2009.

Hallitus ehdottaa, että palkkatuki myönnetään elinkeino-toimintaa harjoittavalle työnantajalle joko yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen säännösten mukaisena tukena tai de minimis -tukena. Starttiraha ehdotetaan myönnettäväksi de minimis -tukena. Ehdotuksella täytetään EU:n valtiontukisäädökset. ”(http://www.tem.fi/?89506_m=97804&s=2467)”

3. Toiminnan vaikuttavuuden arviointi

Asukastuvat lisäävät alueen asukkaiden hyvinvointia monin tavoin. On oletettavaa, että niiden toiminnan hyödyt suhteessa kaupungin strategiaan eivät ole tulleet riittävän selkeästi esille. Asukastupien tuottama hyöty sen keskeisille sidosryhmille, esim. Oulun kaupungille, alueen asukkaille ja vapaaehtoisille, tulee selvittää. Tämä tieto on merkittävä Oulun kaupungin tehdessä omia päätöksiään asukastupatoiminnan kehittämiseksi. Vaikuttavuutta voidaan arvioida SYTA- analyysillä, joka on sosiaalisen yhteisön analyysi, LM3-laskelmalla jolla voidaan arvioida toiminnasta alueelle jäävä panos, SROI- menetelmällä, jolla voidaan laskea toimintaan sijoitetulla taloudellisella panoksella aikaansaatu yhteiskunnallinen hyöty euroissa, sosiaalisella tilinpidolla tai näiden yhdistelmänä.

4. Asukastupien yhteenliittymän perustaminen

Mikäli yhteisen organisaation perustamista ei pidetä mahdollisena, asukastupien toiminnan kehittämiseen on löydettävä muita keinoja. Yksi vaihtoehto on muodostaa asukastupien yhteenliittymä, joka hoitaa asukastupien neuvottelut kunnan palveluhankinnoista, talous- ja henkilöstöhallinnosta, vakuutuksista, palvelun laadun kehittämisestä jne. Asukastupien liiton perustamisen mahdollisia hyötyjä asukastupien toiminnan tukena tulee selvittää. Asukastupien yhteenliittymän yhtenä tehtävänä voisi olla asukastupien laadunhallinnan menetelmien kehittäminen.

2.4 Yritystoiminnan käynnistäminen, toimijatahot *(Tavoite 4)*

Palke – esiselvityksessä pyydettiin kumppanuusyhteisöiltä periaatteellinen kannanotto, ketkä haluavat olla osallisena jatkokehittämisprojektissa, ja kenellä on tahtotila yhteisen asian eteenpäin viemiseksi ja kehittämiseksi. Seuraavat asukastupatoiminnan yhdistykset vastasivat myöntävästi:

- Kaakkuri - Oulunlahti asukasyhdistys ry / Kaakkurin asukastupa
- Karjasillan asukasyhdistys ry / Karjasillan asukastupa
- Kastellin omakotiyhdistys ry / Oulunsuun asukastupa
- Kaukovainio-Hiironen asukasyhdistys ry / Kaukovainion asukastupa
- Maikkula – linatti asukasyhdistys ry / Maikkulan asukastupa
- Meritulli – Heinäpään asukasyhdistys ry / Keskustan asukastupa
- Puolivälinkankaan suuralueen asukasyhdistys ry / Puolivälinkankaan asukastupa
- Rajakylän asukasyhdistys ry / Rajakylän asukastupa
- Tuiran asukasyhdistys ry / Tuiran asukastupa
- Ystävällisesti Ylikiiminki ry / Ylikiimingin asukastupa

Lisäksi Yritetään yhdessä ry, joka toimii Välvivainiolla sijaitsevassa Kestävän kehityksen keskuksessa, on ilmaissut kiinnostuksensa yhteisen kehittämistoiminnan käynnistämiseksi. Yritetään yhdessä ry on kehittänyt toiminnassaan useita innovatiivisia ratkaisuja heikommassa työmarkkina-asetussa olevien henkilöiden kuntouttamiseksi ja kouluttamiseksi työelämään. Kestävän kehityksen keskus on myös ollut mukana valtakunnallisessa työpankkikokeilussa ja on työpankkitoiminnan puitteissa edelleen sijoittanut henkilöstöä yrityksiin. *Lisätietoja Yritetään yhdessä Ry:n toiminnassa kts. Liite 5: Yritetään yhdessä ry:n toiminnan kuvaus.*

Uusia toimintamalleja yhdistysten väliseen verkottumiseen

Oulun Lasaretinväylän alueen rakennussuunnitelmiin liittyen on alustavasti neuvoteltu asukasyhdistysten ja Yritetään yhdessä ry:n toiminnan verkottamisesta ja käytännön yhteistoiminnan aloittamisesta Sahasaaren alueella. Meriheinä Ry:n ja Yritetään yhdessä ry:n hallituksen edustajat sopivat Palke – esiselvityksessä käytyjen neuvottelujen myötä, että Katoppa-asukastupa ja Yritetään yhdessä ry:n toiminta voisivat Sahasaaren uusissa tiloissa yhteistoiminnallisesti ryhtyä toteuttamaan uudenlaista työllistämismallia jatkokehittämis toiminnan myötä.

Yritetään yhdessä ry on jättänyt mm. Oulun työllisyystoimikunnalle esityksensä Kestävän keskuksen talon ja toiminnan laajentamisen sekä toimintamallin monistamisen suhteen. Yhdistysten verkottumistoiminnalla ja uusilla sektoreiden välisillä työllistämismalleilla luodaan edellytyksiä laajamittaisiin työllisyysratkaisuihin. Käytännön työllistämistoiminta vaatii kuitenkin myös tiloja mahdollistukseen. Palke – kehittämistyössä ollaan keskusteltu myös ajatuksesta tuoda asukastupatoimintaa näihin tuleviin keskuksiin, mikäli Yritetään yhdessä ry:n esitys etenee.

Uusia toimintamalleja yritysten ja yhdistysten väliseen liiketoimintaan

Puolivälinkankaan asukastupa muuttaa 2010 valmistuvaan palvelutalo Metsolan kartanon toimitiloihin. Senioripalveluasuntoja tulee taloon kaikkiaan 139, lisäksi taloon tulee 19 – paikkainen osasto muistisairaille, sekä 18 paikkaa mielenterveyskuntoutujille. Toiminnan suunnitteluvaiheessa on mm. Palke -hankkeen puitteissa neuvoteltu palvelutalon hallituksen puheenjohtajan ja palvelupäällikön kanssa yhteistyön käynnistämisestä. Palvelutaloon tarvitaan henkilöstöä avustaviin tehtäviin, joten tässä olisi pilotointimahdollisuus asukastuvan / yhteiskunnallisen yrityksen toiminnan kautta ryhtyä tuottamaan alihankintana kyseisiä palveluita palvelutalon tarpeisiin.

2.5 Oulun kaupungin rooli jatkokehittämisessä (Tavoite 5)

2.5.1 Sosiaalisten kriteerien käyttäminen julkisissa hankinnoissa

Tehdessään hankintoja julkinen toimija miettii, kuinka saada parasta mahdollista vastinetta verorahoille, joilla tavaroita ja palveluja ostetaan. Halvin hinta ei takaa parasta lopputulosta. Hankinnat voivat toimia strategisena työkaluna julkiselle sektorille sen tavoitellessa tuloksia esim. työllisyyden, paikallistalouden tai syrjäytymiskehityksen hoidossa. Koska on kyse julkisista rahoista, on tärkeää pohtia hankintapäätöksen taustalla olevia arvoja.

Monissa Euroopan maissa julkinen sektori ostaa palveluita yrityksiltä, jotka eivät jaa osinkoja omistajilleen, vaan käyttävät tekemänsä voiton toimintansa kehittämiseen ja kohtuuhintaisten palveluiden säilyttämiseen.

Suomessa 1.6.2007 voimaan astunut hankintalaki mahdollistaa myös sosiaalisten kriteerien käytön julkisissa hankinnoissa.

Uuden hankintalain mukaisesti sosiaalisia näkökulmia voidaan huomioida hankintaprosessissa ja tarjouskilpailussa eri vaiheissa eri tavoin. Hankinnoilla on mahdollista toteuttaa välittömiä ja välillisiä tavoitteita. Välittömiä tavoitteita ovat konkreettisten tuotteiden ja palveluiden hankinnat, ja välillisiä tavoitteita puolestaan hankinnalla aikaansaavat muut yhteiskunnalliset vaikutukset, esimerkiksi työllisyyden hoito. Julkisen hankkijan on nyt täysin mahdollista esimerkiksi edellyttää, että tarjoajaorganisaation työvoimasta tietty osuus on vajaakuntoisia tai pitkäaikaistyöttömiä, ja näin edistää heikommassa työmarkkina-asetuksessa olevien työllisyyttä hankinnallaan.

(Merenmies & Kostilainen (toim.) 2007, s.5)

Oulussa talousarvion käsittelyn yhteydessä valtuusto päätti (28.11.2007) että vuonna 2008 hankintatoimeen valmistellaan ohjeistus sosiaalisten kriteerien käyttöönottamiseksi. Hankintakeskuksen toimesta luotiin 25.11.2008 ohje sosiaalisten kriteerien käytöstä hankinnoissa.

Kriteerien käyttö hankinnoissa on ollut vähäistä toistaiseksi. Ohje ilmeisesti koetaan haasteelliseksi tulkita, joten sen sisällön päivittäminen ja selkeyttäminen olisi tarpeen. Sosiaalisten kriteerien laajamittainen käyttö hankinnoissa vaatisi kaupungin sisäisiä toimenpiteitä, koulutusta ja ohjausta hankintoja tekeviin yksiköihin.

Valtakunnallinen Equal Hot – hanke, joka oli toiminnassa 1.1.2005 – 31.3.2008 suoritti mm. Oulun kaupungin vanhustyössä prosessimallinnuksen, jonka teemana oli *Oulun kaupungin palveluseteleillä hankittavien palveluntuottajien kilpailuttaminen sosiaalisia hankintakriteerejä käyttäen*. Työhön osallistuivat mm. Oulun kaupungin vanhustyön tilaaja- ja tuotantojohto, kaupungin tuotanto-organisaatio, kaupungin logistiikkapalvelun edustaja ja kehittämissyksikön edustaja. Hankkeen tuloksia voitaisiin hyödyntää asukastupatoiminnan jatkokehittämisessä. (Lehto ym., 2008).

2.5.2 Palveluseteli

Palvelusetelien käyttö on osoitettu olevan kustannustehokasta toimintaa kunnan taholta. Sen käyttöä ollaan laajentamassa myös Oulun kaupungissa. Talousarviossa 2010 todetaan seuraavasti:

”Palvelusetelijärjestelmää koskeva uudistettu lainsäädäntö on astunut voimaan 1.8.2009 alkaen. Palvelusetelin käyttöönottoa tulee eri sosiaali- ja terveystoimen palveluissa kartoittaa ja varmistaa kuntalaisten tasavertaisuus

käyttöönottoaiheessa. Palvelusetelillä voidaan vahvistaa kuntalaisen oman valinnan mahdollisuutta palveluja valittaessa ja lisätä asiakkaan sähköisiä asiointimahdollisuuksia, mutta samalla tulee varmistaa, ettei palvelusetelin käyttöönotto aiheuta epätasa-arvoisuutta tai syrjäytymistä palveluiden piiristä.

Oulun sosiaali- ja terveystoimi osallistuu Sitran Kuntaohjelman palveluseteli-hankkeeseen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Palvelusetelijärjestelmän kehittymistä koordinoidaan sosiaali- ja terveyslautakunnan toimesta ja järjestelmän käyttöönoton kokemukset ja periaatteet tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi.”

Palvelusetelien käyttö on osoitettu olevan kustannustehokasta toimintaa kunnan taholta.

Tällä hetkellä asukastuvat eivät voi olla mukana palveluseleillä hankittavissa palveluissa mm. siksi, koska niiden toiminta on subventoitu, eikä perustu liiketaloudelliseen ajatteluun. Mikäli nykytoiminnan oheen voitaisiin rakentaa yleishyödyllinen yritys, voitaisiin toimintojen kehittämisen myötä olla mukana palvelemissa myös palveluseleasiakkaita.

2.5.3 Valtakunnallinen työpankkikokeilu

Valtakunnallinen työpankkikokeilu on sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa toteuttama hanke. Hankkeen tarkoituksena on kehittää toimintamalli, joka lisää mm. vaikeasti työllistyvien henkilöiden työpanoksen käyttöä yrityksissä. Vaikeasti työllistyvien elämänlaadun parantamisen lisäksi työpankkikokeilulla varaudutaan ikärakenteen muutokseen, jonka ennakoidaan aiheuttavan työvoimapulan ensi vuosikymmenellä. Samalla sosiaaliturvan rahoitus vaikeutuu, kun työssäkäyvien osuus väestöstä pienenee. Uusilla toimintatavoilla pyritään pureutumaan myös rakennetyöttömyyteen.

Työpankkikokeiluun osallistuu yhteensä seitsemän alueellista toimijaa eri puolilta Suomea. Nämä toimijat, yhdessä oman paikkakuntansa yritysten, kuntien ja kaupunkien kanssa, kehittävät ja kokeilevat vaikeassa työmarkkina-asetuksessa olevien henkilöiden työpanoksen käyttömahdollisuuksia työnantajilla. Keskeiset toimintatavat ovat henkilöiden palkkatuettu vuokraus sekä erilaiset alihankinnat. Alueellisten työpankkien keskeisenä tehtävänä on myös kartoittaa työnantajien kanssa, miten vaikeasti työllistyvien henkilöiden työpanosta voitaisiin kustannustehokkaasti ja riskittömästi käyttää työnantajien palveluksessa tai töiden suorittamisessa esimerkiksi alihankintana. Toisaalta kartoitetaan myös työntekijöiden toimeentuloon ja kannustavuuteen liittyviä kehitystarpeita. Yksi työpankkikokeilussa mukana olevista yhdistyksistä on Oulussa toimiva Yritetään Yhdessä ry.

Työpankkien toiminta-ajatuksena on, että työpankkiin voi ilmoittautua kuka tahansa työttömänä oleva henkilö. Työpankki tekee päätöksen siitä, kenet se palkkaa, ja työntekijä solmii työsuhteen työpankin kanssa. Työpankki vuokraa työntekijöitä yrityksille ja yhteisöille, jolloin yrityksille on nykyistä mutkattomampaa palkata osatyökykyisiä palvelukseensa. Työpankkikokeilussa mukana olevat toimijat voivat tarjota työpankkilaisille sopivaa työtä siksi ajaksi, kun yritykset eivät voi heitä työllistää. Tai kun työntekijällä ei ole töitä vuokraavassa yrityksessä tai työpankissa, hän saa koulutusta tai kuntoutusta.

Työpankkikokeilu alkoi vuoden 2009 alussa ja kestää vuoden loppuun. Toiminnan mahdollisesta vakinaistamisesta päätetään kokeiluajan päätyttyä. Työpankkikokeilulle on asetettu johtoryhmä, jossa on sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi edustus Sata-komiteasta, työ- ja elinkeinoministeriöstä, valtiovarainministeriöstä sekä Suomen Kuntaliitosta. Kokeilun käytännön toteutuksesta vastaa Edupoli ja alueelliset toimijat. Työpankkikokeilu liittyy sosiaaliturva-uudistusta pohtivan Sata-komitean linjauksiin. (<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1384821>; http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/sata/tyopankkikokeilu; <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1379511>)

Oulun alueen työpankin kehittäminen ja laajentaminen, Rätty - kehittämistoiminta

RÄTY – räätälöityä työvoimaa yrityksiin -projekti on Ouluseutu Yrityspalveluiden toteuttama ja hallinnoima seudullinen projekti. Projektin yhtenä osatavoitteena on kartoittaa työpoolin / työpankin toimintamahdollisuuksia Oulun seudulla. Rätty – projektissa on käynnistetty neuvottelut Yritetään Yhdessä ry:n kanssa tiiviin yhteistyön aloittamisesta, ja työpankin rakentamisesta nykyistä laajemmalle pohjalle mahdollisesti perustettavan yhdistyksen puitteissa. Yritetään Yhdessä ry on yksi valtakunnallisessa työpankkikokeilussa mukana olevista yhdistyksistä.

Jatkossa Rätty – projektissa neuvotellaan Nuorten Ystävät ry:n, ODL Säätiön ja Yritetään Yhdessä ry:n kanssa, ja tarkennetaan Työpankkiyhdistyksen toimintamallia ja sen luomia mahdollisuuksia, sekä perusyksiköiden kannanottoja malliin sitoutumisesta. Tämän jälkeen tulevat neuvoteltaviksi muut vastaavat yhdistykset perusyksiköiksi. Pitkällä tähtäimellä asiassa edetään kohti koko seutukuntaa koskevaa kattavuutta. Työvoimaa tarvitseville yrityksille on erittäin tärkeää, että alueella on yksi vahva toimija, Työpankki, joka edelleensijoittaa ko. yrityksiin vaikeasti työllistyviä henkilöitä.

Mahdollisena toimintamallina työpankille on esitetty yhdistysten välistä työpankkiverkostoa, eli toimintaa varten ei perustettaisi uutta yhdistystä. Kehittämisessä otetaan huomioon mm. de-minimis säännön mahdolliset vaikutukset toimintaan, sekä työpankkitoiminnan taloudellinen vakaus. Seudullista työllistämisen monipalvelukeskusmallia kehitetään Oulun seudun välityömarkkinat -hankkeessa, ja työpankkiverkoston kytkeminen myös tähän kehittämistyöhön on tärkeää, jotta saadaan työllistymiseen liittyvä toiminta kokonaisvaltaisesti koordinoituksi ja tehokkaaksi.

Kumppanuusmalli toimijoiden välillä

Mallissa vahvistetaan julkisen ja kolmannen sektorin välistä kumppanuustoimintaa. Yleishyödyllinen yritys toimii julkisen ja kolmannen sekä yksityisen sektorin välimaastossa tuottaen palveluita liiketaloudellisin perustein. Yritys toimii rajoitetun voitonjaon periaatteella (vrt. Iso-Britannian CIC – community interest company – malli), tavoitteena tuottaa palveluita liiketaloudellisin periaattein, mutta saatu voitto käytetään toiminnan edelleen kehittämiseen, laajentamiseen ja työllistämiseen.

2.6 Suositus jatkotoimenpiteiksi

2.6.1 Asukastupien palvelutoiminnan eriyttäminen

Palke – esiselvityksen pohjalta esitetään, että asukastupien tuottamat arjen hyvinvointia tukevat palvelut eriytetäisiin omaksi kokonaisuudekseen.

Ajatuksena on eriyttää liiketaloudellinen toiminta vapaaehtoisvoimin toteutetusta toiminnasta. Yhdistykset jatkaisivat uudessa mallissa edelleen yleishyödyllistä kansalaisyhteiskuntatoimintaansa. Laajempi työllistämisen- ja palvelutoiminta siirrettäisiin omaan liiketaloudellisiin periaattein toimivaan yksikköön, jota hallinnoitaisiin yritysmäisesti ja joka tuottaisi palveluita markkinahintaan. Tämä mahdollistaisi jatkossa entistä laajamittaisemmin työllistymistoiminnan, ja loisi toimintaan myös kestävämpiä työllistämisen- ja palveluntuotantomahdollisuuksia.

Yhdistystoiminta jatkaisi yritystoiminnan rinnalla edelleen, ja sen roolina olisi tarjota erilaisia 'keveämpiä' toimintamahdollisuuksia kuntoutuksen ja valmennuksen piiriin tuleville henkilöille.

Kaksitasoinen malli mahdollistaisi mm. kuntoutuksen kautta työllistymismahdollisuudet lähemmäksi avoimia työmarkkinoita.

Palveluiden eriyttäminen: Yhdistysten toiminta – liiketaloudellinen toiminta

Mallissa asukastuvalla perinteinen vapaaehtoistoiminta jatkaa edelleen yhdistysten ylläpitämänä tupatiloissa. Yhdistykset voivat edelleenkin resurssiensa puitteissa työllistää tuvan sisäisiin palvelutehtäviin henkilöitä. Mikäli yhdistysten vastuut kevenevät työllistämistoiminnassa, yhdistysten toimintaedellytykset vapaaehtoistoiminnan puitteissa vahvistuvat. Tällä hetkellä vapaaehtoistyöntekijät kokevat olevansa ylikuormittuneita nopeasti kasvaneen työllistämistoiminnan takia.

"Usein pienet ja aloittavat järjestöt eivät osaa hoitaa hallinto- ja talousasioitaan ammattimaisesti. Niille tuottaa ongelmia hoitaa esimerkiksi työntajaveloitteitaan, jos ne haluavat palkata työvoimaa ja käyttää hyväkseen työhallinnon tukirahoja. Avustusten ja tukien hakemisessa ja rahan käytön seurannassa on tehtäviä, jotka vaativat ammattitaitoa, jota kaikilla järjestöillä ei ole." (Möttönen & Niemelä 2005, s. 160 – 161)

Tupatoiminnassa on lähdetty eri tavoin ratkaisemaan hallinto- ja talousasioihin liittyviä tehtäviä. Moni yhdistys on ulkoistanut esimerkiksi kirjanpitotehtäviä tiloimistoille, osa hoitaa kirjanpitoa itse omana toimintanaan. Mikäli yhteisyritys saataisiin toimimaan, yritys voi tarvittaessa vaikkapa huolehtia kirjanpitotehtäviin liittyvien toimintojen tuottamisesta.

Tällä hetkellä hankerahoitusta on haettu yhdistyskohtaisesti eri yhdistyksistä. Kun järjestöt itsenäisesti osallistuvat eri hankkeisiin, on vaarana, että voimavaroja tuhlauduu toiminnan sijaan projektin hallinnointitehtäviin. Hankkeiden haku ja hallinnointi tulisi siis myös hoitaa keskitetysti. Parempi kokonaisvaikutus saataisiin aikaan suuremmilla hankkeilla, joihin osallistuu useampia toimijoita. Julkisen sektorin tulisi omalta osaltaan tukea tällaista kehitystä. (Möttönen & Niemelä 2005, s. 161)

”Yleisenä kehityssuuntana näyttää olevan, että kunnat pyrkivät vähentämään sellaisia avustuksia, joihin ei liity vastikkeellista palvelujen ostoa. Järjestöjen näkökulmasta tähän kehitykseen liittyy se vaara, että järjestöt alkavat rahoituksen saamisen toivossa muuttaa sinänsä hyödyllistä harrastus- ja virkistystoimintaa tai vertaistuen antamista sellaiseksi palvelutuotannoksi, jonka sisällöstä päättää rahoittajataho. Tällainen suuntaus ei edistä kansalaisyhteiskuntakehitystä.” (Möttönen & Niemelä 2005, s. 159)

Asukastupatoiminnassa olevien järjestöjen tulee jatkossa voida keskittyä enemmän vapaaehtoistoimintaan ja edistää osaltaan kansalaisyhteiskuntakehitystä. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että suuret työllistämismenestykset siirretään erilliseen organisaatioon, jonka puitteissa palvelu- ja työllistämistoiminta mahdollistuu, ja toiminnalla on myös edellytykset kasvaa ja kehittyä.

Jatkohankkeessa voidaan edetä vaiheittain siten, että lähdetään kaupungin hallinnoiman hankkeen koordinoimana muutaman yhdistyksen kanssa käynnistämään yritystä. Kun yhteistyö ja toimintamalli on saatu toimivaksi, tarjotaan mahdollisuutta laajemminkin järjestöille ja muille tahoille tulla mukaan toimintaan.

Peruseriaate on, että uudessa organisaatiossa toimitaan samoilla ehdoilla kuin mikä tahansa yritys toimii. Sisäisesti kuitenkin esim. voitonjaon suhteen toimittaisiin siten, että saatu hyöty käytetään työllistämiseen ja organisaation edelleen kehittämiseen. Toiminta olisi siis edelleen läheisesti nivoutunut järjestökenttään, asukastupiin, yhdistystoimintaan. Sitä kautta mahdollistetaan esim. kuntoutusmahdollisuudet järjestöpuolella ennen yrityksen palvelukseen siirtymistä.

2.6.2 Palke - jatkokehittäminen

Yritystoiminta asukastupien ja muiden ensi vaiheessa mukaan tulevien yhdistysten toiminnan oheen voidaan Palke - jatkohankerahoituksen turvin koekäynnistää. Tämä edellyttää, että kuhunkin osakasyhdistykseen palkattaisiin hankerahoituksella ohjaaja, jonka tehtäviin lukeutuisi paitsi työllistämistoiminnan koordinointi tuvilta käsin, myös yhdistystoiminnan ja yritystoiminnan piiriin lukeutuvien palveluiden eriyttäminen ja yhteisen liiketoimintasuunnitelman tekeminen.

Yhteisyrityksen kautta voitaisiin yhdistyksiä kuormittavat työllistämistoiminnan aiheuttamat vastuukysymykset siirtää yrityksen piiriin. Yrityksen avulla voidaan tuottaa palveluita, ja työllistää kestävämmiin henkilöitä.

Vapaaehtoistoimintaa tulee vahvistaa ja tehdä jatkossakin houkuttelevaksi. Toiminnalla on oma merkittävä paikansa asukastupatoiminnassa, ja nykymalli asukastupatoiminnassa heikentää vapaaehtoisen toiminnan toteuttamista merkittävästi.

Järjestötoiminnan oheen perustettavan yhteisöedun / sosiaalisen yrityksen tavoitteena:

- a. **Luoda nykyistä kestävämpää työllistämistoimintaa yhdistystoiminnan oheen**
Pyrkimys liiketaloudelliseen toimintaan, pois palkkatukien ja pätkätyösuhteiden toiminnasta. Henkilöstölle TES:n mukaiset palkat
- b. **Luoda alueelle yleishyödyllisen / sosiaalisen yrityksen esimerkkimalli**
Oulu edelläkävijänä alueella ja Suomessa yleishyödyllisen yritystoiminnan mallin käyttöönotossa.
- c. **Tiivistää alueen järjestötoimijoiden välistä yhteistyötä hakemalla yritykseen useita järjestökumppaneita mukaan**
Yhteinen kirjanpito, rekrytointi yhdistyksiin, työpankkiyhteistyö
- d. **Vahvistaa ja kehittää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta**
Sopimusohjausmalli yhdistysten työllistämiseen. Pilotointimahdollisuus Puolivälinkankaalla, jossa asukastupa muuttaa hoivakodin sisälle ja ryhtyy tuottamaan tukipalveluita hoivakodin tarpeisiin.
- e. **Luoda yritykselle sellaiset toimintaedellytykset, että se voi olla mukana palveluseteleillä hankittavassa palveluntuotannossa**
- f. **Yleishyödyllisen yritystoiminnan kautta tuottaa laadukkaammin ja laajemmin mm. kotiapalveluita kaupungin asukkaille**
- g. **Tukea vapaaehtoistoiminnan vahvistamista asukastuvilla siirtämällä työnantaja- ym. velvoitteita yritykseen**
- h. **Tuottaa palveluita yritysvaikutukset huomioiden**
Yleishyödyllisen yrityksen palvelujen hinta yritys- tasolle.

2.6.3 Yleishyödylliset yritykset hyvinvointipalveluissa

Järjestöjen oma liiketoiminnallinen aktiviteetti on viime vuosina lisääntynyt, eli jo nyt entistä suurempi osa yhdistysten varoista kerätään myynnin ja liiketoiminnan avulla. Yhä kasvavissa määrin erilaiset yhdistykset osallistuvat julkisen sektorin järjestämiin tarjouskilpailuihin ja palvelujen kauppaamiseen. Samalla yhdistykset ovat astuneet alueelle, joka perinteisesti on kuulunut yksityisen sektorin ydinperinteeseen. Tämä on aiheuttanut ongelmia järjestöille, sillä liiketoiminnan ja muun rahoituksen suhde on noussut tarkasteluun verottajan ja valtiovallan taholta. Yleistyväksi käytännöksi on tullut se, että järjestöt organisoivat liiketoimintaansa perustamalla aatteellisen toiminnan rinnalle osakeyhtiötä, joiden toiminta ei liity suoraan järjestöjen muuhun varainhankintaan. (Hassinen 2009, s.30)

Asukastupatoiminnan palveluiden eriyttämisessä merkittävin ero nykytoimintaan olisi se, että yleishyödyllisen yrityksen tavoitteena on tuottaa liiketaloudellista voittoa ja toimia markkinoilla yrityksen tavoin. Yrityksen sisälle on kuitenkin kirjattu rajoitetun voitonjaon periaate, jolloin liiketaloudellinen hyöty käytetään työllistämistoiminnan lisäämiseen ja toiminnan edelleen kehittämiseen. Tässä mielessä ajatusmalli lähenee yleishyödyllisten yhteisöjen ideologiaa. ”Yleishyödyllinen, rajoitetun voitonjaon osakeyhtiö on uusi yhteiskunnallinen innovaatio, joka tunnetaan Isossa-Britanniassa ja Ruotsissa. Uudella osakeyhtiötyypillä voisi olla Suomessakin merkittävä rooli hyvinvointipalvelujen tuottajana ja erilaisten yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden toteuttajana.” (<http://www.syfo.fi/fi/forum-ajankohtaista/yleishyodylliset-yritykset-hyvinvointipalveluissa-7/>)

Ruotsalainen rajoitetun voitonjaon osakeyhtiö

”Uusi rajoitetun voitonjaon osakeyhtiötyyppi on tarkoitettu sellaista liiketoimintaa varten, jota harjoitetaan pääasiassa muussa tarkoituksessa kuin voiton tuottamiseksi osakkeenomistajille. Ruotsissa uutta yhtiömuotoa koskevat erityissäännökset liitettiin erillisillä uudeksi luvuksi (32. kap) Ruotsin uuteen osakeyhtiölakiin (2005:551), joka tuli voimaan vuoden 2006 alusta lukien. Uuden osakeyhtiötyypin perusajatus on, että yhtiön tuottama ylijäämä jää pääosin yritykseen käytettäväksi sen toiminnan kehittämiseen sen sijaan, että se jaettaisiin osakkeenomistajille. Korkein sallittu voitonjaon määrä on määritelty laissa. Voitonjako ei saa ylittää määrää, joka vastaa Ruotsin valtionlainaviitekerkoa lisätyn yhdellä prosenttiyksiköllä osakkeista yhtiöön maksetulle pääomalle. Voitonjakorajoitusten vuoksi osakkeenomistajien tuottovaateet eivät pääse muodostumaan liian määräväiksi yhtiön tavoitteissa ja liiketoiminnassa.”

(<http://www.syfo.fi/fi/forum-ajankohtaista/yleishyodylliset-yritykset-hyvinvointipalveluissa-7/>)

Osakeyhtiö vai osuuskunta?

”Osakeyhtiö on oiva organisaatiomuoto yleishyödylliseen, ensisijaisesti voittoa tavoittelemattomaan palveluliiketoimintaan esimerkiksi kolmannella sektorilla. Yhtiömuodon soveltuvuus taloudellisen voiton tavoittelua laajempien päämäärien toteuttamiseen paranee entisestään, mikäli yhtiön tarkoitus määritellään siten, että se toimii rajoitetun voitonjaon periaatteella. Osakeyhtiö on helppo yhdistettävissä muiden yhteisömuotojen kanssa vertikaalisiksi organisaatorakenteiksi, joissa yhtiö harjoittaa esimerkiksi kolmannen sektorin voittoa tavoittelemattoman katto-organisaation toiminta-ajatukseen soveltuvaa palveluliiketoimintaa.” (<http://www.syfo.fi/fi/forum-ajankohtaista/yleishyodylliset-yritykset-hyvinvointipalveluissa-7/>)

”Osuuskuntaa on toisinaan ehdotettu osakeyhtiölle vaihtoehdokseksi organisaatiomuodoksi muunlaiseen kuin osakkeenomistajien taloudellista hyötyä tavoittelevaan liiketoimintaan. Osuuskunnan tarkoitus osuuskuntalain mukaan on taloudellisen toiminnan harjoittaminen osuuskunnan jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita tai palveluita, jotka osuuskunta järjestää muulla tavalla.” (<http://www.syfo.fi/fi/forum-ajankohtaista/yleishyodylliset-yritykset-hyvinvointipalveluissa-7/>)

”Osuuskunnan säännöissä voidaan määrätä, että osuuskunnan tarkoitus on pääasiassa aatteellisen tarkoituksen yhteinen toteuttaminen. Osuuskunnasta voidaan luoda osuuskunnan säännöillä pitkälti osakeyhtiötä muistuttava organisaatio. Osuuskunnan ideaan sisältyy tietty keskinäisyyden elementti: osuuskunta on jäsentensä yhteisten tavoitteiden väline. Jonkin verran kärjistetyksi lausuen kysymys on ajatuksesta ”me ja nuo muut”. Osuuskunta toimii ensisijaisesti jäsenistöään varten ja jäsenistönsä hyväksi siinäkin tapauksessa, että se harjoittaa laajamittaista liiketoimintaa ja esimerkiksi myy hyödykkeitä tai palveluja avoimilla markkinoilla. Tämä ei ole paras mahdollinen lähtökohta hyvinvointipalveluja tarjoavalle tai muita yhteiskunnallisia päämääriä toteuttamaan tarkoitettulle yleishyödylliselle yritykselle.” (<http://www.syfo.fi/fi/forum-ajankohtaista/yleishyodylliset-yritykset-hyvinvointipalveluissa-7/>)

2.6.4 Jatkokehittämistoimintaan liittyviä uusia koulutusmahdollisuuksia

Tuville työelämään

Monipuolista osaamista yhdistyksiin on jo kertynyt vuosia jatkuneen käytännön toiminnan kautta. Lisäksi henkilöstön ammattitaitoa ja työnantajavalmiuksia on kehitetty mm. asukastupien verkostoprojektin ”Tuville työelämään” puitteissa, jossa Oulun kaupungin yhteisötoiminta on osa-

toteuttajana. Hanke on onnistunut ylittämään huimasti sille asetetut koulutustavoitteet jo ensimmäisen toimintavuotensa aikana. Projektiin on osallistunut 74 henkilöä. Näistä 28 henkilölle on saatu järjestymään oppisopimustyöpaikka, seitsemälle henkilölle työharjoittelu tai työelämänvalmennuspaikka. Hankkeen järjestämiin täydennyskoulutuksiin (8 eri koulutusta) on osallistunut 42 henkilöä. Projektin tuella asukastupien henkilöstö on suorittanut työnsä ohella mm. taloushallinnon ammattitutkintoja, kotityöpalvelun ammattitutkintoja, kiinteistöhuollon ammattitutkintoja, taitava esimies- valmennusohjelmia, Taloushallinnon täydennyskoulutuksia, hygieniapasseja jmv. Asukastuvilta löytyy siis osaamista esimerkiksi yhteiskunnallisen yrityksen toimintaa ajatellen.

LYKKY - hanke

Hyvinvointialan yhteiskuntavastuullisen yrityksen perustamiseen liittyen on myös juuri tähän tarkoitukseen soveltuva koulutusta käynnistymässä alueella. Oulun seudun ammattikorkeakoulussa alkaa tammikuussa 2010 koulutus, jonka antaa valmiudet hyvinvointialan yritystoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen. Keskeinen osa koulutusta on myös yritysten yhteiskuntavastuun osaamisen lisääminen.

Koulutus on kehitetty Oulun seudun ammattikorkeakoulun hallinnoiman ”Liiketoimintaosaamista hyvinvointialal-

le ja yhteiskuntavastuullista yrittäjyyttä koulutusyhteistyöllä - LYKKY” -hankkeessa. Hankkeen taustalla on hoiva- ja hyvinvointipalveluiden kasvava tarve, sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palvelutuotannon rajapintojen muuttuminen.

Koulutuksessa halutaan tukea muun muassa *hyvinvointialan yrittäjien liiketoimintaosaamista, tuotteistamista, laadun varmistamista ja kilpailuosaamista*. Osana koulutusta on myös tarjota välineitä yhteiskuntavastuullisuuden huomioimiseen osana yritystoimintaa. Koulutuksen laajuus on 30 op, ja se toteutetaan monimuoto-opetuksena, jolloin opinnot voi suorittaa esimerkiksi työn ohessa. Lähiopetusta on noin kaksi päivää kuukaudessa. Itsenäinen opiskelu keskittyy oman liiketoimintasuunnitelman tai kehittämistehtävän työstämiseen koulutuksen alussa tehdyn suunnitelman pohjalta. (<http://www.lykky.fi/>)

2.7 Tulevaisuuden visio – yleishyödyllinen yritys ”OVI”

Yleishyödylliseen yritykseen etsitään erilaisia kumppaneita mukaan: Perustajajäsenyyden lisäksi tarjotaan erityyppisille toimijoille mahdollisuuksia tulla mukaan joko kannattajajäsenenä tai lisäarvokumppaneina. Järjestötoiminnan verkottumisen kautta mm. karsitaan päällekkäisiä toimintoja, ja esimerkiksi rekrytointia, yrityksen taloutta, ke-

hittämistyötä, markkinointia ja tuotemyyntiä voidaan hoitaa keskitetysti. Yritys tuottaa palveluita kasvaville markkinoille: kierrätystoiminta, rakentaminen ja kotiapupalvelut ovat ensi vaiheessa tuotettavat kokonaisuudet.

Järjestöjen verkottumisen kautta mm. työllistymismahdollisuudet moninaistuvat. Toiminnassa tarjoutuu mahdollisuus eri tyyppisille työllistymismahdollisuuksille työharjoittelusta yrittäjyyteen. Verkottumisen kautta voidaan keskitetysti myös solmia sopimuksia julkisen sektorin tarpeisiin.

Toiminnan keskiössä on ihminen, joka osallistuu ja vaikuttaa omaan työllistymiseensä. Työllistymismahdollisuudet ovat moninaiset harjoittelusta lähiyrittäjyyteen. Toiminta on työhön kannustavaa, yksilön vahvuudet huomioiva. Yleishyödyllisen yrityksen tuotto käytetään toiminnan edelleen kehittämiseen.

Yleishyödyllinen yritys OVI pitää sisällään Osaamista, Voimaantumista ja Innovaatioita, ja se avaa uudenlaisen ajattelumallin työllistämiseen ja työllistymiseen.

Lähteet

Alueellinen yhteistyö 2005 – 2007. Selonteko. 2008. Oulun kaupungin keskushallinto, osallistuminen ja vaikuttaminen.

Arajärvi, Pentti, 2008: Sosiaalisen yritystoiminnan haasteet ja mahdollisuudet. Sosiaaliset yritykset ja hyvinvointipalvelut. Stakes, Helsinki 3 / 2008. s. 9-10.

Hassinen, Markku & Pietikäinen, Reetta, 2009: Johdanto – sosiaalinen työllistäminen kiristyvän talouden ja palvelurakennemuutosten pyörteissä. Yksilön vai talouden ehdoilla? Tilaaja – Tuottaja-toimintatapa sosiaalisen työllistämisen kentällä. Valtakunnallinen Työapajayhdistys ry, Kaarina, 2009. s. 8-9.

Heiniola, Suvi & Huotari, Tiina & Lehto, Saira & Vahtonen, Timo, 2008: Sosiaalisten yritysten toimintamahdollisuudet hyvinvointisektorilla. Sosiaaliset yritykset ja hyvinvointipalvelut. Helsinki 3 / 2008. s. 35 – 39.

Lehto, Saira & Kaattari-Manninen, Satu & Saarnio, Rauno & Vahtero, Pirjo, 2008: HOT- hankkeen prosessisimulointi. Equal HOT Oulun osahanke 1.1.2005–31.3.2008. ESR-hankkeen loppuraportti. s. 1-44.

Merenmies, Jaana, 2009: Yhteiskunnalliset yritykset luovat uutta yhteisöllisyyttä. EST, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lehti. 1/09. s. 11-14.

Merenmies, Jaana & Kostilainen, Harri toim., 2007: Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen-esimerkkejä sosiaalisia päämääriä tavoittelevista organisaatioista. Diakonia–ammattikorkeakoulu, Helsinki 2007.

Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma, 2005: Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. PS- kustannus, Keuruu.

Oulun kaupungin talousarvio 2010 ja taloussuunnitelma 2011–2012, Oulun kaupunginvaltuusto 25.11.2009.

Oulun yrittäjien toimintasuunnitelma vuodelle 2010.

Työllisyydenhoidon Oulun malli, toimenpideohjelma, Oulun tulevaisuuden työllisyystyöryhmä 12.8.2009.

Työllisyydenhoidon Oulun malli, taustamuistio, Oulun tulevaisuuden työllisyystyöryhmä 12.8.2009

Internetlinkit:

<http://www.lykky.fi/>

<http://okopintokeskus.fi/?main=226&newsID=559>

<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1384821>

http://www.stm.fi/vireilla/kehittamishjelmat_ja_hankeet/sata/tyopankkikokeilu

<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1379511>

<http://www.syfo.fi/fi/forum-ajankohtaista/yleishyodylliset-yritykset-hyvinvointipalveluissa-7/>

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=3124>

http://www.tem.fi/?89506_m=97804&s=2467

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/perustaminen/>

Asukastupien toiminnan kuvaus

Oulussa on kaksitoista tietotyötorein varustettua asukastupaa - Rajakylässä, Lintulammella, Oulun suun suuralueella, Kaukovainiolla, Karjasillalla, Maikkulassa, Myllyojalla, Puolivälinkankaalla, Kaakurissa, Tuirassa ja Keskusta - Nuottasaaren alueella ja Ylikiimingissä.

Asukastupien toiminnasta vastaavat asukasyhdistykset yhdessä Oulun kaupungin kanssa. Asukasyhdistysten vastuulla on toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen, sekä tupien työntekijöiden palkkaaminen. Oulun kaupunki puolestaan vastaa tilavuokrasta sekä tietotyötorien laitteista ja tukee tupia toiminta-avustuksin.

Asukastuvat ovat matalan kynnyksen osallistumispaikkoja, joihin jokainen alueen asukas voi tulla. Asukastupien toiminta rakentuu alueen asukkaiden arjen tarpeista, ja tuvilla järjestetään kaikenikäisille asukkaille monipuolista kerho- ja harrastetoimintaa, kotipalvelutoimintaa, retkiä, musiikkia, teatteria, terveysliikuntaa ja taidenäyttelyitä. Tuville voi tulla myös ruokailemaan, lukemaan lehtiä, käyttämään tietokonetta ja tapaamaan muita asukkaita. Asukastupien merkitys korostuu erityisesti ihmisten tapaamispaikkana. Asukastuvat ovat erityisen tärkeitä iäkkäille ihmisille, jotka voivat käydä tuvalla monta kertaa viikossa syömässä ja tapaamassa toisiaan.

Asukastuvilta käsin tuotetaan alueen asukkaiden koteihin erilaisia arjen hyvinvointia tukevia palveluita. Tuvilta saa esimerkiksi siivous-, remontti-, lastenhoito- sekä koti- ja ateriapalvelua, asiointiapua sekä kylätalkkaripalveluita. Tuvilla on myös ompelupalvelua, ATK-koulutuksia erityisesti ikääntyneille ja joiltakin tuvilta voi vuokrata erilaisia pihanhoitoon liittyviä koneita, katoksia, teltoja ja peräkärryjä.

Tuvat toimivat monien alueelliseen yhteistyöhön kuuluvien toimintojen tapahtumapaikkoina, ja niissä järjestetään yhteisöllisiä kursseja, kerhoja ja tapahtumia. Oulun kaupungin aluetyöntekijät pitävät yllä tiivistä yhteistyötä asukastupien kanssa, ja tuvalla käyvät asukkaat voivat välittää viestiään aluetyöntekijöiden kautta alueellisiin yhteistyöryhmiin ja kaupungin lähidemokratiaan. Toisaalta myös aluetyöntekijät voivat kertoa asukkaille yhteistyöryhmistä ja kaupungin lähidemokratiatoiminnasta. Asukastuvilla onkin tärkeä merkitys myös alueellisen yhteistyön viestinnän ja vuorovaikutuksen kannalta.

Asukastuvat toimivat myös vapaaehtoistoiminnan aluepisteinä, ja niihin voi ilmoittautua halutesaan antaa tai saada vapaaehtoisapua. Moni asukastupiin liittyvä toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Esimerkiksi asukasyhdistystoiminta ja alueellisen yhteistyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Myös monet asukastuvilla järjestettävät kerhot, kurssit ja tapahtumat perustuvat vapaaehtoistoimintaan.

Asukastuvilla voi tehdä hyvin monenlaista vapaaehtoistoimintaa ja tupien kuvailtiin antavan konkreettisen paikan vapaaehtoistoiminnalle. Asukastupien roolin kehittämisen merkitys vapaaehtoistoiminnan aluepisteinä tulee lähivuosina lisääntyvän vapaaehtoistoiminnan tarpeen myötä korostumaan. Vapaaehtoistoiminnan organisoinnin kehittämisen lisäksi myös itse vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on haasteita. Vapaaehtoistoiminnan merkitys tulee tulevien vuosien aikana korostumaan entisestään. Esimerkiksi vanhusten kasvava osuus ja samalla hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen heikkeneminen tulee aiheuttamaan lisääntyvää tarvetta vapaaehtoisperustaiselle toiminnalle. Myös tämän vuoksi asukastupiin ja niiden toimintaan kannattaa tulevina vuosina panostaa.

(<http://oulu.ouka.fi/lahidemokratia/asukastoiminta/index.htm>; Alueellinen Yhteistyö 2005–2007)

Työntekijämäärä asukastuvilla

Asukastuville työllistyneiden määrää selvitetiin puhelinkyselyn avulla. On huomioitava, että henkilöstön määrän suhteen kokonaistilanne asukastuvilla vaihtelee lähes päivittäin työntekijöiden ollessa erityyppisissä työsuhteissa, joiden pituus vaihtelee. Alla olevassa taulukossa on kuvattu tilanne 4.12.2009 tehdyn puhelinkyselyn pohjalta.

Asukastuvat	Työllistetyt, henkilöitä
Kaakkurin asukastupa	11
Karjasillan asukastupa	8
Kaukovainio-Hiirosen asukastupa	10
Keskusta-Nuottasaaren asukastupa	19
Lintulammen asukastupa	65
Maikkulan asukastupa	9
Myllyojan asukastupa	28
Oulunsuun suuralueen asukastupa	8
Puolivälinkankaan asukastupa	9
Rajakylän asukastupa	6
Tuiran asukastupa	13
Ylikiimingin asukastupa	1
Yhteensä	187

Ao. taulukoissa kuvattu asukastupien palveluiden käyttömäärää ja toimintoihin osallistuneiden henkilöiden lukumäärää. (Lähde: asukastupien vuosiraportit 2008)

Yllä olevassa on kuvattu asukastuvittain tuotettuja palvelutoimintoja (Lähde: asukastupien vuosiraportit 2008)

Asukastupa	kotiapupalvelu	ompelu	atk-kurssit	atk-kotikäynnit
Kaakkuri	x	x		x
Karjasilta	x	x		x
Kaukovainio-Hiirosonen	x	x		x
Keskusta-Nuottasaari	x	x	x	x
Lintulampi	x	x	x	
Maikkula	x	x	x	x
Myllyoja	x	x		x
Oulunsuun suuralue	x			x
Puolivälinkangas	x	x		
Rajakylä	x	x		
Tuira	x	x		

Palvelut	kpl
Kotipalvelukäyntejä	16066
Ompelutöitä	3848
Atk-kussit, kpl	14326
Palvelut yhteensä	34240

Osallistujat	lkm
Kurssit, kerhot	54848
Tapahtumat/tilaisuudet	37829
Ruokailijat	46859
Osallistujat yhteensä	139536

Palvelun hinta asukastupatoiminnassa

Kotiapupalvelu sisältää mm. siivousapu, asiointi- ja avustamisapu, mattojen tamppaus tai pesu, ikkunoiden pesu, saunan pesu, pyykin pesu, silitys, eritesiivous, lastenhoito, kotiruoka, pihatyöt, lumityöt, remonttihommat, pienet korjaustyöt, kylätalkkari, muuttoapua.

Palveluiden hinnat vaihtelevat riippuen työstä ja asukastuvan hinnoittelusta. Esimerkiksi kotiapupalvelujen osalta hinnat vaihtelevat tupakohtaisesti 5 eurosta 17 euroon / tunti.

Ompelupalvelun hinnat vaihtelevat työstä riippuen parista eurosta (esim. napin ompelu) 20 – 30 euroon (esim. vetoketjun vaihto vuorelliseen takkiin tai takin vuoren korjaus).

Atk kurssien hinnat ovat noin 12 – 15 euroa / 10 tuntia.

Atk-kotikäyntien hinnat vaihtelevat 7 eurosta 20 euroon.

Yritetään yhdessä r.y ja Kestävän Kehityksen Keskus

Yritetään yhdessä - yhdistys ylläpitää ja omistaa Välivainiolla sijaitsevan Kestävän Kehityksen keskuksen, joka sijaitsee noin kahden kilometrin päässä Oulun kaupungin ydinkeskustasta. Keskuksessa on kuusi työpajaa (pyörä-, puu-, ympäristö-, metalli-, entisöinti- ja kangaspaja), nykyaikaiset sosiaalitulat, kaksi modernia koululuokkaa sekä yksi kokoustila. Tilat on rakennettu omana työnä käyttäen paljon kierrätysmateriaaleja, ja keskuksen lämmöntuotanto perustuu pääsääntöisesti omasta kierrätystoiminnasta peräisin olevaan polttokelpoiseen puuhun.

Kestävän Kehityksen keskusta pyörittää Yritetään yhdessä r.y. yhdessä sisarjärjestönsä Oulun Tyki r.y:n kanssa. Yritetään Yhdessä r.y. tekee yhteistyötä useiden yritysten kanssa, mm. Viherrengas Oy, Lassila&Tikanoja Oy, Pohjois-Suomen opiskelija-asuntolat säätiön taloyhtiöt ja Herukan kiinteistöhuolto Oy. Tällä hetkellä keskuksen toiminta työllistää noin 150 vaikeasti työllistettävää pitkäaikaisytyötöntä tai maahanmuuttajaa vuosittain. Työntekijöistä n. 20 – 30 henkilöä on päivittäin edelleen sijoitettuna yrityksiin, ja sijoitusaika vaihtelee viikosta lähes kahteen vuoteen.

1. Koulutus- ja työmahdollisuudet

Tulleessaan Kestävän Kehityksen keskuksen nuori aloittaa Starttipajalla, jossa hän oppii työrytmin ja työaikojen noudattamisen, sekä tutustuu kanssatyöntekijöihin ja keskuksen toimintatapoihin. Starttipajakso kestää yleensä noin kaksi viikkoa. Tuona aikana kartoitetaan nuoren kiinnostuksen kohteita, selvitetään hänen tulevaisuuden suunnitelmiaan ja etsitään nuorta kiinnostavia työ- ja koulutusmahdollisuuksia.

Kestävän Kehityksen keskuksessa on tarjolla monipuolisia koulutukseen ja työhön liittyviä mahdollisuuksia. Keskuksessa voi mm. korottaa perusasteen arvosanoja, suorittaa puuttuvan päästötodistuksen sekä korottaa joitakin lukion arvosanoja. Lisäksi tarjolla on työhön liittyvää koulutusta työpajoilla, työelämään ja -ympäristöön liittyvää koulutusta, työpisteissä tapahtuvaa erityiskoulutusta, valvottua ja avustettua yrittäjyyskoulutusta sekä oppisopimuskoulutusta.

Kestävän Kehityksen keskus tarjoaa työtä myös henkilöille, joiden työllistyminen vapaille työmarkkinoille on vaikeaa. Työllistymistä voi vaikeuttaa monenlaiset ongelmat, kuten päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat tai pitkään jatkunut työttömyys. Myös kehitysvammaisille tarjotaan työmahdollisuuksia. Aluksi työnhakijan työkyky arvioidaan, ja hänen työtehtävänsä määritellään hakijan kykyjen ja yksilöllisen kiinnostuksen mukaan. Mahdollisia työtehtäviä ovat muun muassa paperi- ja hyötyjätteenlajittelu sekä siivous- ja kunnossapitotyöt.

2. Työllistämistoiminta

Kiinteistökohtainen jätteenlajittelu ja kierrätystoiminta (Ekopiste). Kiinteistökohtaista jätteenlajittelua ostavat taloyhtiöt ja kiinteistöalan yritykset. Jätteet lajitellaan tarkoin ja kuljetetaan pois, tämän

jälkeen jätteet päätyvät joko kierrätykseen tai kaatopaikalle. Keräyksiä tehdään päivittäin ja toiminnan eri vaiheissa hyödynnetään useiden kymmenten pitkäaikaistyöttömien työpanosta. Toiminta vähentää huomattavasti kaatopaikkajätteen kuormamääriä ja mahdollistaa hyötyjätteen mahdollisimman tarkan hyötykäytön.

Korttelitalonmiesjärjestelmä. Tämän järjestelmän tarkoituksena on jakaa kiinteistöhoitajan työt vaativimpiin ja vähemmän vaativiin töihin, kuten esimerkiksi ruohon leikkuu, pihojen siistiminen tai käsin tehtävät lumityöt. Yhteistyössä mukana olevat kiinteistöhuoltoyhtiöt vuokraavat korttelitalonmiehet työpankista. Työpankki huolehtii korttelitalonmiesten koulutuksesta. Korttelitalonmiehille luotua koulutusjärjestelmää kehitetään ja yrityksille luodaan oma tietopaketti siitä, miten korttelitalonmiesjärjestelmä toimii ja kuinka he voivat sitä hyödyntää liiketoiminnassaan.

Portinpielikeräykset. Portinpielikeräykset kattavat tällä hetkellä Oulun alueella 13 kaupunginosaa. Keräysten tavoitteena on kerätä etupäässä omakotitaloalueilta hyötyjätettä, kuten pahvia, kartonkia, tetrapakkauksia, paperia ja palautuspulloja. Keräykset järjestetään säännöllisesti alueittain keran kuukaudessa. Saatu hyötyjäte kuljetetaan Kestävän Kehityksen Talolle, jossa se lajitellaan ja kuljetaan suurempina kuormina yhteistyökumppaneillemme. Toiminnan eri vaiheet työllistävät useita pitkäaikaistyöttömiä ja helpottavat etenkin omakotitaloalueella asuvien vanhusten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden hyötyjätteen kierrätystä.

Korjausremontit / korjausrakentaminen. Uutena työllistämis- ja koulutusvaihtoehtona on korjausrakentaminen. Korjausrakentamisprojektin aloittamisen selkein päämäärä on saada syrjäytymisvaarassa olevat nuoret kiinnostumaan rakennusalasta. Tavoitteena on ohjata heidät rakennusalan opintojen pariin, tai työllistää heidät suoraan alueella toimivien rakennusalan yritysten palvelukseen. Myös oman yrityksen perustamiseen tähtävää toimintaa kannustetaan. Nuorten työskentelyä ohjataan, ja työtehtävät määräytyvät oman osaamisen ja kehittymisen pohjalta. Koulutuksen tarkoituksena on viimekädessä tukea paikallisten yritysten toimintaa kouluttaen syrjäytymisvaarassa olevista nuorista heille pitkäaikaisia työntekijöitä ja osaavia alan ammattilaisia. Huonontuneen työllisyystilanteen ja sitä kautta esiintyvän syrjäytymisriskin vuoksi, on myös tärkeää pitää yllä pitkäaikaistyöttöminä olevien jo rakennusalalle kouluttautuneiden nuorten ammattitaitoa. Pitkäaikaistyöttömistä nuorista osa kärsii turhautumisesta ja huonosta itsetunnosta. Omanarvon säilyttämisen vuoksi on tärkeää, että nuoren työtä arvostetaan ja siitä maksetaan palkkaa. Toiminnalla on tarkoitus luoda heille sosiaalisia kontakteja ja vakaa perusta mm. opiskelua, työuraa ja tulevaisuutta varten.

Rakennusten purku, rakennusosien lajittelu, siistinä pito ja työnjakaminen. Kestävän Kehityksen talo tarjoaa myös käsin tapahtuvaa rakennusten purkupalvelua. Käsin tapahtuva purkutyö takaa koneellista purkamista paremmat mahdollisuudet rakennusosien ja rakenteiden kuten mm. ikkunoiden, ovien, tiilien, hirsien ja lankkutavaran uusiokäytölle ja kierrättämiselle. Tämä toiminta pienentää huomattavasti kaatopaikkakuormien määrää ja mahdollistaa hyväkuntoisten rakennusosien uusiokäytön. Purkukohteista saatavia rakennusosia tarjotaan eteenpäin tai hyödynnetään omissa korjauskohteissa ja tulevaisissa rakennusprojekteissa.

3. Kestävän Kehityksen keskuksen jatkosuunnitelmat

Välivainiolla sijaitsevaa keskusta aiotaan laajentaa 420m²:llä. Uuteen rakennukseen on alustavasti suunniteltu suurempi keittiö ja ruokala, koulutustila, uudet sosiaalityilat, puutyö- ja kangaspaja, sekä yli 100 m² kylmää lajittelutilaa. Kohteen rakentamisessa työllistetään ja koulutetaan käytännön töiden kautta useita kymmeniä pitkäaikaistyöttömiä.

Lasaretinväylän alueelta Yritetään Yhdessä r.y. on Hartela-Forum Oy:n kanssa tehdyllä sopimuksella hankkimassa Sahasaaren rakennuksen. Hartela-Forum on koko Lasaretinväylän alueen työtehtävissä (rakennusten purkutöissä, alueen rakentamisessa, siivous- ja raivaustöissä) sitoutunut ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti Yritetään Yhdessä ry:n työntekijöiden työllistäminen. Lisäksi Yritetään Yhdessä r.y. huolehtii Lasaretinväylän vartiointista yhteistyössä vartiointiliikkeen kanssa. Sahasaaresta kehitetään edustava kokonaisuus, ja sinne on suunnitteilla sijoittaa myymälä, kahvila, toimistotiloja ja pajatoimintaa kuten mm. pyörä- ja lasipaja.

Jatkosuunnitelmien toteuduttua Yritetään yhdessä r.y. kykenee kaksinkertaistamaan työllistettävien määrän.